

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПСИХОЛОГІЇ**

Кафедра цивільного права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор НАВС
полковник поліції

Станіслав ГУСАРЄВ

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС»**

Статус дисципліни — обов'язкова
Рівень вищої освіти — перший (бакалаврський)
Ступінь вищої освіти — бакалавр
Галузь знань: 26 Цивільна безпека
Спеціальність: 262 Правоохоронна діяльність
Освітня програма: Правоохоронна діяльність
Форми здобуття вищої освіти — денна/заочна
Мова викладання — українська
Форма підсумкового контролю — екзамен

Київ - 2024 рік

Розробники:

Ангела Калінок – завідувач кафедри, доктор філософії, доцент

Василь Гопанчук – професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор

Валентина Мироненко – професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор

Лідія Герасимчук – професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри цивільного права
Протокол від 04.09.2024 року № 1.

Завідувач кафедри цивільного права

Ангела КАЛІНОКСхвалено науково-методичною радою НАВС
Протокол від 20.09.2024 року № 8.

Голова науково-методичної ради

Станіслав ГУСАРЕВ

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
*(потрібно підкреслити)*протокол засідання кафедри
від __. __. 202_ № ____протокол науково-методичної ради
від __. __. 202_ № ____

Завідувач кафедри

Ангела КАЛІНОК

Голова НМР

Станіслав ГУСАРЕВРобоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
*(потрібно підкреслити)*протокол засідання кафедри
від __. __. 202_ № ____протокол науково-методичної ради
від __. __. 202_ № ____

Завідувач кафедри

Ангела КАЛІНОК

Голова НМР

Станіслав ГУСАРЕВРобоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
*(потрібно підкреслити)*протокол засідання кафедри
від __. __. 202_ № ____протокол науково-методичної ради
від __. __. 202_ № ____

Завідувач кафедри

Ангела КАЛІНОК

Голова НМР

Станіслав ГУСАРЕВ

© Національна академія внутрішніх справ, 2024 рік

Загальні відомості про навчальну дисципліну

Предметом вивчення навчальної дисципліни є основні принципи, доктринальні засади, правові джерела, окремі поняття, терміни, визначення, дефініції, юридичні категорії та інститути загальної та особливої частин цивільного права, особистих немайнових прав, речового права, права інтелектуальної власності, зобов'язального права, специфіка правового регулювання особистих немайнових та майнових відносин, заснованих на юридичній рівності, вільному волевиявленню та майновій самостійності їх учасників, особливості вирішення основних конструкційно-догматичних проблем цивільного права, які зберігають своє науково-практичне значення під час аналізу та розробки сучасного праворозуміння; правові норми та наукові погляди щодо розгляду і вирішення справ у порядку цивільного судочинства, а саме: поняття та види цивільного судочинства, процесуальний статус осіб, які здійснюють правосуддя та учасників судового процесу, поняття та класифікація доказів, судові рішення, особливості здійснення позовного, наказного та окремого провадження, питання перегляду судових рішень, окремі аспекти, пов'язані з виконанням судових рішень та контролю за їх виконанням, особливості провадження у справах за участю іноземних осіб.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Цивільне право та процес» є досягнення всебічного глибокого розуміння здобувачами вищої освіти природи і суті цивільно-правових відносин, підготовка до практичної діяльності висококваліфікованих спеціалістів із всебічним знанням цивільного права; усвідомлення значення норм права, що регулюють різноманітні форми захисту прав, свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, засвоєння теоретичних положень науки цивільного процесу, ознайомлення з порядком розгляду і вирішення цивільних справ, формування у здобувачів вищої освіти відповідних професійних компетенцій щодо правильного застосування отриманих знань та правових норм при вирішенні конкретних завдань.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Цивільне право та процес» є формування у здобувачів вищої освіти системи науково-теоретичних та практичних знань з цивільного права, визначення та розкриття змісту цивільно-правових понять, категорій та інститутів цивільного права, засвоєння сутті цивільних процесуальних правових категорій, змісту цивільних процесуальних правових інститутів, об'єктивних закономірностей їх розвитку, навчання розумінню конкретного змісту норм цивільного та цивільного процесуального законодавства, оволодіння навичок самостійної практичної роботи з відповідними нормативно-правовими актами, тлумачення їх та правильного застосування при вирішенні конкретних справ.

Пререквізити:

теорія держави та права; юридична деонтологія; конституційне право; юридична логіка; адміністративне право; трудове право; земельне право; кримінальне право.

Постреквізити

кримінальний процес; адміністративний процес; господарське право та процес

Компетентності відповідно до першого рівня вищої освіти ступеня бакалавр зі спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність»

Інтегральна компетентність	Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері правоохоронної діяльності
Загальні компетентності	<p>ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК8. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p> <p>ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p>
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	<p>СК3. Здатність до критичного мислення та системного аналізу правових явищ.</p> <p>СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати правову інформацію з різних джерел.</p> <p>СК5. Здатність визначати придатні для юридичного аналізу факти, систематизувати одержані результати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.</p>

Здобувачі першого рівня вищої освіти ступеня бакалавр зі спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» повинні продемонструвати такі результати навчання:

РН3. Розуміти та професійно застосовувати понятійний апарат права та правоохоронної діяльності.

РН6. Знати і розуміти принципи доброчесності та норми етичної поведінки, дотримуватися їх у професійній діяльності.

РН10. Виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

РН11. Знати і розуміти сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

▪ цивілістичний інструментарій (*правоздатність, дієздатність, правочин, реституція, право власності, сервітут, емфітевзис, суперфіцій, трансмісія, зобов'язання,*

кредитор, боржник, договір, делікт та інші);

- основні цивільно-правові інститути;
- стан основних проблем науки цивільного права, цивільного процесу;
- функції судової влади в системі державної влади та форми її здійснення;
- суть і значення цивільної процесуальної форми;
- поняття й значення цивільних процесуальних правовідносин, їх місце в механізмі правового регулювання;
- правовий статус суду та учасників судового процесу, їх процесуальні права та обов'язки;
- зміст правових інститутів, сутність цивільних процесуальних правових категорій;
- систему процесуальних актів та вимоги, яким вони повинні відповідати; порядок реалізації судових постанов і рішень;
- діючі норми цивільного та цивільного процесуального права;

вміти:

- самостійно аналізувати акти цивільного законодавства, володіти навичками практичного використання цивільно-правових засобів;
- правильно тлумачити та застосовувати норми цивільного процесу в процесі роботи за юридичною спеціальністю;
- використовувати дані науки цивільного права та цивільного процесу для вирішення професійних завдань;
- складати цивільно-правові і цивільні процесуальні документи та ділову документацію;
- аргументувати власну точку зору та прийняте за конкретним завданням рішення.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання (ксф)	заочна форма навчання (ксф)
	Рік підготовки	
	2	2
	Семестр	
	III	III, IV
	Лекції	
	16 год.	8 год.
	Семінарські	
	38 год.	8 год.
	Практичні	
	26 год.	6 год.
	Самостійна робота	
	70 год.	128 год.
	Вид контролю	
	екзамен	
Загальна кількість годин – 150		

3. Структура залікового кредиту (тематичний план)

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	всього	у тому числі				всього	у тому числі			
		л	сем.	п	с. р.		л	сем.	п	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 1. Загальна характеристика цивільного права України	4	2	2		2	4	2			2
Тема 2. Цивільні правовідносини	2				2	4				4
Тема 3. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	8	2	4		2	14	2	2		10
Тема 4. Об'єкти цивільних прав	4		2	2	2	6				6
Тема 5. Особисті немайнові права фізичної особи						2				2
Тема 6. Правочини	6	2	2		2	6		2		4
Тема 7. Представництво. Довіреність	4			2	2	2				2
Тема 8. Строки та терміни в цивільному праві	2				2	2				2
Тема 9. Відповідальність в цивільному праві	4			2	2	6				6
Тема 10. Право власності. Захист права власності	4			2	2	12				10
Тема 11. Право інтелектуальної власності	4		2		2	8				8
Тема 12. Спадкове право	6	2		2	2	8			2	6
Тема 13. Загальні положення про зобов'язання. Загальні положення про договір	4		2		2	12				10
Тема 14. Способи забезпечення виконання зобов'язань	4		2		2	6				6
Тема 15. Договори про передачу майна у власність	6	2	2		2	10			2	8
Тема 16. Договори про передачу майна у тимчасове користування	4		2		2	2				2
Тема 17. Договори про виконання робіт	4			2	2	2				2
Тема 18. Договори про надання послуг	4		2		2	2				2
Тема 19. Договори про здійснення кредитно-розрахункових операцій	2				2	2				2

Тема 20. Договори про розпорядження правами інтелектуальної власності	2				2	2				2
Тема 21. Недоговірні зобов'язання	6		2	2	2	2				2
Тема 22. Загальні положення цивільного процесуального права України	6	2	2		2	4	2			2
Тема 23. Правовий статус учасників судового процесу	4		2		2	4		2		2
Тема 24. Цивільна юрисдикція	4			2	2	2				2
Тема 25. Докази та доказування	4		2		2	2				2
Тема 26. Процесуальні строки. Судові витрати	2				2	2				2
Тема 27. Наказне провадження	4			2	2	2				2
Тема 28. Позовне провадження	8	2	2	2	2	4	2	2		2
Тема 29. Окреме провадження	4			2	2	2				2
Тема 30. Судові рішення	4			2	2	2				2
Тема 31. Перегляд судових рішень	6	2	2		2	4			2	2
Тема 32. Виконання судових рішень у цивільних справах. Судовий контроль за виконанням судових рішень	4			2	2	2				2
Тема 33. Провадження у справах про оскарження рішень третейських судів, оспорування рішень міжнародних комерційних арбітражів	4		2		2	2				2
Тема 34. Визнання та виконання рішень іноземних судів, міжнародних комерційних арбітражів в Україні, надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів	4			2	2	2				2
Тема 35. Відновлення втраченого судового провадження	2				2	2				2
Тема 36. Провадження у справах за участю іноземних осіб	2				2	2				2
Екзамен (або Залік)	Екзамен					Екзамен				
Усього годин	150	16	38	26	70	150	8	8	6	128

4. Плани семінарських та практичних занять

4.1. Плани семінарських занять

Тема 1. Загальна характеристика цивільного права України

(навч. час – 2 год.)

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття цивільного права.
2. Предмет та метод цивільного права.
3. Система цивільного права.
4. Принципи та функції цивільного права.
5. Цивільне законодавство.

Додаткові запитання для підготовки до семінарського заняття:

1. Формування концепції приватного права та його поняття.
2. Право приватне і публічне.
3. Приватне право і цивільне право.
4. Предмет науки цивільного права.
5. Розвиток цивілістичної науки.
6. Цивільне право як навчальна дисципліна.
7. Форми цивільного законодавства.
8. Акти цивільного законодавства.
9. Дія актів цивільного законодавства.
10. Договір як форма цивільного законодавства.
11. Звичаї. Міжнародні договори.
12. Аналогія права і аналогія закону в цивільному праві.
13. Значення судової практики.

Тема 3. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

(навч. час – 4 год.)

Питання до семінарського заняття 1:

1. Фізична особа як учасник цивільних правовідносин: поняття, засоби індивідуалізації, цивільна правосуб'єктність.
2. Поняття цивільної правоздатності фізичної особи та її зміст (обсяг).
3. Поняття цивільної дієздатності фізичної особи та її види. Зміст окремих різновидів цивільної дієздатності.
4. Підстави, порядок та правові наслідки обмеження дієздатності фізичної особи
5. Підстави, порядок та правові наслідки визнання фізичної особи недієздатною.
6. Підстави, порядок та правові наслідки визнання фізичної особи безвісно відсутньою.
7. Підстави, порядок та правові наслідки оголошення фізичної особи померлою.
8. Поняття, види та цивільно-правове значення актів цивільного стану.
9. Цивільно-правовий статус фізичної особи-підприємця
10. Опіка та піклування в цивільному праві.

Питання до семінарського заняття 2:

1. Поняття, ознаки та види юридичних осіб. Індивідуалізація юридичної особи.
2. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права.
3. Створення юридичної особи. Установчі документи. Державна реєстрація юридичної особи.

4. Цивільна правоздатність та дієздатність юридичної особи. Органи юридичної особи та їх компетенція.
5. Відокремлені підрозділи юридичної особи.
6. Підстави та форми припинення діяльності юридичної особи.
7. Поняття та види господарських товариств. Права та обов'язки їх учасників.

Тема 4. Об'єкти цивільних прав

(навч. час – 2 год.)

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття та види об'єктів цивільних правовідносин, їх оборотоздатність.
2. Речі як об'єкти цивільних прав. Цифрова річ. Класифікація речей та її правове значення.
3. Тварини, майно, майнові права, підприємство, продукція, плоди, доходи як об'єкти цивільних прав.
4. Гроші та валютні цінності як об'єкти цивільних правовідносин.
5. Поняття та групи цінних паперів.
6. Види цінних паперів, їх характеристика.
7. Роботи та послуги як об'єкти цивільних правовідносин.
8. Результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація та особисті немайнові блага як об'єкти цивільних правовідносин.

Тема 6. Правочини

(навч. час – 2 год.)

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття правочину та його ознаки.
2. Види правочинів.
3. Способи волевиявлення.
4. Форма правочину.
5. Умови дійсності правочину.
6. Тлумачення змісту правочину. Відмова від правочину.
7. Підстави, поняття та види недійсних правочинів.
8. Правові наслідки недійсності правочину.
9. Правові наслідки недотримання форми правочину.
10. Види нікчемних правочинів та їх характеристика.
11. Види та характеристика оспорюваних (заперечних) правочинів.
12. Фіктивні та удавані правочини.

Тема 11. Право інтелектуальної власності

(навч. час – 2 год.)

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття права інтелектуальної власності та його загальна характеристика.
2. Співвідношення права інтелектуальної власності з правом власності.
3. Суб'єкти та об'єкти права інтелектуальної власності.
4. Підстави виникнення (набуття) права інтелектуальної власності.
5. Особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності.

6. Перехід майнових прав інтелектуальної власності до інших осіб.
7. Строки чинності майнових прав інтелектуальної власності.
8. Способи захисту права інтелектуальної власності судом.

Тема 13. Загальні положення про зобов'язання. Загальні положення про договір
(навч. час – 2 год.)

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття та елементи зобов'язань.
2. Підстави виникнення зобов'язань.
3. Виконання зобов'язань.
4. Підстави припинення зобов'язань.
5. Поняття та види договорів.
6. Зміст та форма договору.
7. Порядок укладення, зміни та розірвання договору.

Додаткові запитання для підготовки до семінарського заняття:

1. Поняття та система зобов'язального права.
2. Поняття та основні риси цивільно-правового зобов'язання.
3. Суб'єкти цивільно-правового зобов'язання.
4. Об'єкти цивільно-правового зобов'язання.
5. Види цивільно-правових зобов'язань
6. Функції цивільно-правового договору.
7. Нові договірні конструкції в Цивільному кодексі України.
8. Зміст договору як юридичного факту. Види умов договору.
9. Момент укладання цивільно-правового договору.

Тема 14. Способи забезпечення виконання зобов'язань
(навч. час – 2 год.)

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття та способи забезпечення виконання зобов'язання.
2. Неустойка, її види та форми. Функції неустойки.
3. Завдаток як спосіб забезпечення виконання зобов'язання.
4. Поручка як спосіб забезпечення виконання зобов'язання.
5. Гарантія.
6. Загальні положення про заставу як спосіб забезпечення виконання зобов'язань.
7. Притримання.
8. Довірча власність.
9. Відповідальність за порушення зобов'язань.

Додаткові запитання для підготовки до семінарського заняття:

1. Функції завдатку.
2. Правові наслідки невиконання зобов'язання, забезпеченого завдатком.
3. Відмінність завдатку від авансу.
4. Відповідальність поручителя.
5. Права поручителя, який виконав зобов'язання.
6. Припинення поручки.
7. Види застави.
8. Предмет та форма договору застави.
9. Права та обов'язки заставодавця та заставодержателя.
10. Види застави.

Тема 15. Договори про передачу майна у власність

(навч. час – 2 год.)

Питання до семінарського заняття:

1. Договір купівлі-продажу. Зміст договору купівлі-продажу.
2. Сторони договору їх права та обов'язки. Строк та момент виконання обов'язку продавця передати товар. Правові наслідки порушення умов договору щодо кількості, асортименту, якості товару.
3. Гарантійні строки. Ціна і оплата товару. Продаж товару у кредит. Особливості купівлі-продажу товару на біржі.
4. Поняття та особливості договору роздрібної купівлі-продажу. Продаж товару за зразками. Продаж товарів з використанням автоматів. Договір з умовою про доставку товару покупцеві. Поняття договору наймупродажу.
5. Поняття, сторони, порядок і форма укладання договору поставки. Істотні умови та зміст договору.
6. Зміна і розірвання договору поставки.
7. Загальна характеристика договору контрактації сільськогосподарської продукції.
8. Загальна характеристика договору дарування.
9. Загальна характеристика договору договору довічного утримання.

Тема 16. Договори про передачу майна у тимчасове користування

(навч. час – 2 год.)

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття та предмет договору найму. Строк договору найму.
2. Права та обов'язки сторін. Права третіх осіб на річ, передану у найм.
3. Поняття договору піднайму. Припинення договору найму.
4. Основні різновиди договору найму (оренди).
5. Договір прокату. Предмет та особливості договору прокату. Плата за прокат речі. Особливості договору прокату.
6. Договір найму (оренда) земельної ділянки.
7. Найм будівлі або іншої споруди. Порядок державної реєстрації договору будівлі або споруди, плата за користування.
8. Найм (оренда) транспортного засобу. Особливості найму транспортного засобу з екіпажем.).

Тема 17. Договори про виконання робіт

(навч. час – 2 год.)

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття та юридична характеристика договору підряду.
2. Істотні умови договору підряду.
3. Сторони договору підряду, їх права та обов'язки.
4. Договір побутового підряду та його особливості.
5. Договір будівельного підряду: поняття та характеристика.

Тема 18. Договори про надання послуг

(навч. час – 2 год.)

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття, правова природа та види договорів про надання послуг.
2. Юридичні ознаки договору перевезення.
3. Особливості договірних відносин зберігання.
4. Загальна характеристика договору страхування.
5. Поняття та зміст договору доручення.
6. Правова природа договору комісії.
7. Особливості договірних відносин управління майном.

Тема 21. Недоговірні зобов'язання

(навч. час – 2 год.)

Питання до семінарського заняття 1:

1. Зобов'язання з публічної обіцянки винагороди: поняття і види.
2. Особливості зобов'язань, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи.
3. Зобов'язання із набуття, збереження майна без достатньої правової підстави.
4. Поняття, елементи і система зобов'язань з відшкодування шкоди, джерела їх правового регулювання.
5. Відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їх працівником.
6. Відшкодування шкоди завданої органами влади. Особливості відшкодування шкоди, завданої правоохоронними органами.
7. Поняття та ознаки джерела підвищеної небезпеки.
8. Загальна характеристика та особливості відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю потерпілого.
9. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої недоліками товарів (робіт), послуг.

Тема 22. Загальні положення цивільного процесуального права України

(навч. час – 2 год.)

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття цивільного процесу.
2. Поняття, предмет, метод цивільного процесуального права.
3. Джерела цивільного процесуального права України.
4. Поняття цивільного судочинства та його види.
5. Стадії цивільного процесу.
6. Поняття цивільно-процесуальної форми та її значення.
7. Поняття та значення принципів цивільного процесуального права України.

Додаткові запитання для підготовки до семінарського заняття:

1. Взаємозв'язок цивільного процесуального права з іншими галузями права.
2. Система і дія норм цивільного процесуального права у часі і просторі.
3. Система принципів цивільного процесуального права України та їх класифікація.
4. Конституційно-правові принципи цивільного процесу в Україні.
5. Принципи, що закріплені в законодавстві про судочинство.

Тема 23. Правовий статус учасників судового процесу

(навч. час – 2 год.)

Питання до семінарського заняття:

1. Суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин, їх класифікація, права та обов'язки.
2. Учасники судового процесу.
3. Цивільна процесуальна правоздатність та цивільна процесуальна дієздатність.
4. Склад суду. Визначення складу суду.
5. Підстави для відводу (самовідводу) судді. Наслідки відводу суду (судді).
6. Склад учасників справи. Права та обов'язки учасників справи.
7. Поняття сторін в цивільному процесі. Характеристика процесуальних прав та обов'язків сторін.
8. Поняття та види третіх осіб у судовому процесі.
9. Представники. Участь у справі представника.
10. Інші учасники судового процесу.

Додаткові запитання для підготовки до семінарського заняття:

1. Забезпечення захисту прав малолітніх або неповнолітніх осіб під час розгляду справи.
2. Участь у судовому процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.
3. Законні представники.
4. Особи, які можуть бути представниками.
5. Особи, які не можуть бути представниками.
6. Документи, що підтверджують повноваження представників.
7. Призначення або заміна законного представника судом.
8. Повноваження представника в суді.
9. Помічник судді.
10. Секретар судового засідання.
11. Судовий розпорядник.
12. Свідок. Особи, які не можуть бути допитані як свідки.
13. Експерт.
14. Експерт з питань права.
15. Спеціаліст. Перекладач.

Тема 25. Докази та доказування

(навч. час – 2 год.)

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття доказування в цивільному судочинстві.
2. Поняття доказів у цивільному судочинстві.
3. Предмет доказування.
4. Обов'язок доказування і подання доказів до суду.
5. Підстави звільнення від доказування.
6. Належність, допустимість, достовірність і достатність доказів.

Тема 28. Позовне провадження

(навч. час – 2 год.)

Питання до семінарського заняття 1:

1. Поняття і суть позовного провадження.
2. Поняття позову. Види позовів.
3. Підстави і види забезпечення позову.
4. Заяви по суті справи, їх види.
5. Позовна заява, її зміст і форма. Документи, що додаються до позовної заяви.
6. Пред'явлення позову.
7. Залишення позовної заяви без руху, повернення заяви, відмова у відкритті провадження у справі.
8. Відкриття провадження у справі.
9. Підготовче провадження.
10. Завдання і строки розгляду справи по суті.
11. Участь у судовому засіданні в режимі відео конференції.
12. Відкриття розгляду справи по суті.
13. З'ясування обставин справи та дослідження доказів.
14. Судові дебати та ухвалення рішення. Фіксування судового процесу.

Додаткові запитання для підготовки до семінарського заняття:

1. Зустрічне забезпечення.
2. Скасування зустрічного забезпечення.
3. Скасування заходів забезпечення позову.
4. Захист відповідача від пред'явленого позову.
5. Відзив, заперечення та зустрічний позов.
6. Відмова позивача від позову, визнання позову відповідачем. Мирова угода сторін.
7. Зупинення і закриття провадження у справі. Залишення позову без розгляду.
8. Підготовче засідання та порядок його проведення.
9. Судові рішення у підготовчому засіданні.
10. Врегулювання спору за участю судді.
11. Порядок призначення та проведення врегулювання спору за участю судді.
12. Особливості позовного провадження у справах про визнання необґрунтованими активів та їх витребування.

Тема 31. Перегляд судових рішень

(навч. час – 2 год.)

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття та сутність апеляційного провадження.
2. Право апеляційного оскарження.
3. Строк на апеляційне оскарження.
4. Форма і зміст апеляційної скарги, порядок її подання.
5. Відкриття апеляційного провадження.
6. Апеляційний розгляд.
7. Повноваження суду апеляційної інстанції.
8. Постанова суду апеляційної інстанції.
9. Поняття та сутність касаційного провадження.
10. Право касаційного оскарження.
11. Строк на касаційне оскарження.
12. Форма і зміст касаційної скарги, порядок її подання.
13. Касаційний розгляд.
14. Повноваження суду касаційної інстанції.

15. Постанова суду касаційної інстанції.
16. Підстави перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.

Додаткові запитання для підготовки до семінарського заняття:

1. Суди апеляційної інстанції.
2. Залишення апеляційної скарги без руху, повернення апеляційної скарги.
3. Відмова у відкритті апеляційного провадження.
4. Відзив на апеляційну скаргу.
5. Межі розгляду справи судом апеляційної інстанції.
6. Особливості розгляду в апеляційному порядку окремих категорій справ.
7. Суд касаційної інстанції.
8. Відкриття касаційного провадження.
9. Строк подання заяв про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами. Форма і зміст заяви.
10. Розгляд заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

Тема 33. Проведення у справах про оскарження рішень третейських судів, оспорювання рішень міжнародних комерційних арбітражів

(навч. час – 2 год.)

Питання до семінарського заняття:

1. Порядок оскарження рішень третейських судів.
2. Оспорювання рішень міжнародних комерційних арбітражів.
3. Судовий розгляд справи про оскарження рішень третейських судів.
4. Судовий розгляд справи про оспорювання рішень міжнародних комерційних арбітражів.

4.2. Завдання для практичних занять

Загальні методичні поради:

Здобувачам вищої освіти в робочих зошитах пропонується розглянути та вирішити практичні ситуації та виконати завдання. Оформлення повинно містити розгорнуту обґрунтовану відповідь з обов'язковим посиланням на нормативно-правові джерела.

Перевіряється викладачем під час проведення практичних занять.

Тема 4. Об'єкти цивільних прав

(навч. час – 2 год.)

Практичне завдання:

Проведіть класифікацію наступних речей:

- колекція поштових марок;
- зібрання детективних творів Д.Донцової;
- 100 кг борошна;
- знаряддя лову;
- однокімнатна квартира (приватний будинок);
- набір срібних столових приборів;
- фамільний столовий сервіз;

- 2 кг цукру;

Практична ситуація 1.

Подружжя Салан на протязі довгого часу колекціонували марки. Після смерті Салана, відповідно до складеного ним заповіту, належне йому майно повинно перейти в рівних частках до дружини і сина від першого шлюбу. Дружина Салана категорично заперечувала проти поділу колекції, вважаючи, що колекція є неподільною, і пропонувала другому спадкоємцю частку в колекції замінити іншими речами із своєї частки. Син Салана вимагав передачі йому відповідної частини колекції в натурі.

Визначте, що належить до подільних і неподільних речей? Чи можливий поділ колекції марок у натурі?

Практична ситуація 2.

Після смерті Кіреєва залишилося майно, що йому належало на праві приватної власності, до складу якого входили гараж у кооперативі «Віраж», золота каблучка (вартістю у десять мінімальних заробітних плат), мисливська рушниця, газовий пістолет, вексель на суму 100 тис. грн., ошадна книжка на суму сто мінімальних заробітних плат.

Які з цих об'єктів відносяться до обмежених у цивільному обороті? Визначте правовий режим вказаних об'єктів.

Практична ситуація 3.

Самойленко та Фролов вирішили відкрити приватний зоопарк. В них виникли питання щодо купівлі та утримання таких тварин як леопард, носорог, свійський кінь та в'єтнамська вислобрюха свиня. Крім того, для утримання цих тварин вони мали бажання побудувати вольєри для літнього вигулу тварин та будівлі закритого типу для зимівлі. За роз'ясненням юридичних питань щодо порядку купівлі, утримання тварин та будівництва вольєрів, будівель закритого типу для зимівлі тварин Самойленко та Фролов звернулися до юриста.

Надайте юридичну консультацію Самойленку та Фролову. Дайте поняття правового режиму об'єкта цивільних прав? Визначте правовий режим тварин як об'єктів цивільних прав, в чому полягають його особливості? Визначте правову природу вольєра для літнього вигулу тварин та будівлі закритого типу для зимівлі? Проаналізуйте та визначте співвідношення правового режиму рухомих та нерухомих речей. Поясніть різницю законодавчої термінології «правовий режим речі» та «поширення правового режиму речі»?

Тема 7. Представництво. Довіреність

(навч. час – 2 год.)

Ситуаційна задача 1.

В зв'язку з від'їздом до тривалої командировки Апраксін видав довіреність Трифонову на управління майном з правом його продажу. Останній продав з його точки зору непотрібні будівельні матеріали: дошки, шифер, що знаходилися на території садової ділянки довірителя. Дізнавшись про це, Апраксін, в листі до Трифонову повідомив, що той поступив неправильно, оскільки будівельні матеріали були необхідні для ремонту дому. В тому ж листі від доручив Трифонову пред'явити позов до суду про розірвання договору купівлі-продажу будівельних матеріалів, оскільки Трифонов, діючи як представник, склав її під впливом помилки, вважаючи, що будівельні матеріали не будуть необхідні його довірителю. Діючи згідно вказівкам Апраксіна, Трифонов, посилаючись на ст.229 ЦК України, пред'явив позов про розірвання договору купівлі-продажу.

Завдання: Яке рішення повинен прийняти суд ?

Ситуаційна задача 2.

К. звернулася до суду з позовом до Т. про стягнення 4000 тис.грн. Вона посилалась на те, що їй було видано грошовий внесок на вказану суму, який був зроблено її тіткою – Маркушиною спадкове розпорядження в Ощадному банку. На вимогу позивача про видачу спадкового внеску в Ощадному банку її повідомили, що внесок було отримано відповідачем Т. по довіреності отриманої від Маркушиной.

В ході судового розгляду стали відомі слідуючи обставини. Маркушина видала Т. довіреність, в якій передбачалось її право отримали з особистого рахунку довірителя вказану суму. Довіреність була разовою та завіреною начальником житлово–експлуатаційної організації. По свідоцтву Ощадного банку, Т. отримав кошти у той же день відкрила особистий рахунок на своє ім'я, на який зробила внесок.

Завдання: Яке рішення повинен постановити суд?

Ситуаційна задача 3.

Ганна Михайленко, 11 років, після того як померли її батьки мешкала у її дядько - брата її батька - Федорова С.С. Сім'я дядька турбувалася про дівчину та її виховувала. Коли Ганні виконалось 16 років вона вирішила поїхати вчитись у місто та звернулася до дядька з проханням продати хату, що вона успадковану від батьків. Федоров знайшов покупців та склав договір в якому в якості продавців вказав себе та Ганну. Нотаріус відмовився посвідчити договір та пояснив, що необхідно призначити піклувальника та отримати його згоду. Федоров не згодився з нотаріусом та вказав, що він давно фактично виконує обов'язки піклувальника Ганни.

Завдання: Як необхідно вирішити спір?

Ситуаційна задача 4.

Подружжя Гавриленко пред'явило позов до Є. Гнатюка про визнання недійсним договору довічного утримання та про визнання права власності на житловий будинок. Позивачі зазначали, що в 2014 році на прохання В. Гнатюк (сестри відповідача), яка мала потребу в сторонньому догляді, був укладений договір про її довічне утримання. За цим договором вони зобов'язалися довічно утримувати В. Гнатюк, а остання передала їм у власність жилий будинок. Договір не був нотаріально посвідчений, проте умови його вони виконували повністю. У зв'язку з тим, що відповідач звернувся до нотаріальної контори з заявою про видачу свідоцтва про право власності в порядку спадкування на майно померлої, вони просили визнати договір довічного утримання дійсним і на його підставі визнати за ними право власності на будинок.

Завдання: Як повинна бути вирішена справа судом? Чи може бути такий договір довічного утримання визнаний недійсним?

Ситуаційна задача 5.

ТОВ “Сіріус” надіслало проект договору купівлі-продажу зерна ФГ “Роса”, який був підписаний і повернений. В процесі виконання договору між сторонами виник спір, який був переданий на розгляд господарського суду. В позовній заяві ФГ “Роса” вказало, що в зв'язку з відсутністю в договорі строків поставки договір є неукладеним, і просить визнати його через це неукладеним в судовому порядку. Господарський суд відмовив в задоволенні позову, зазначивши, що статтею 12 Цивільного кодексу України визначені способи захисту цивільних прав. Вимога про визнання договору неукладеним не відповідає способам захисту цивільних прав, тому позов не може бути задоволений.

Завдання: Дайте оцінку рішенню суду.

Ситуаційна задача 6.

В місцевий районний суд звернулися громадяни Іванов С.О., Коклев В.О., Шебунова О.О. з позовною заявою про визнання недійсним рішення міськвиконкому про видачу дозволу на розробку технічної документації на будівництво кафе і рішення міської ради про надання земельної ділянки в довгострокову оренду. Позовну заяву громадяни обґрунтували тим, що вони проживають в домах, які розташовані на відстані 50 метрів від будівництва, що здійснюється на прибудинкової території, що вони є власниками квартир у багатоповерхових будинках і представляють інтереси всіх громадян, які мешкають в цих домах, і вважають, що наявність кафе буде заважати відпочивати громадянам, які мешкають в цих домах.

Завдання: Дайте оцінку ситуації.

Ситуаційна задача 7.

Директор структурного підрозділу ТОВ “Альфа-Ком” уклав договір щодо поставки технологічного обладнання з ТОВ “Машстрой”. Відповідно до умов договору ТОВ “Машстрой” прийняло на себе зобов’язання в тижневий строк здійснити поставку технологічного обладнання на адресу ТОВ “Альфа-Ком”, що було зроблено в повному обсязі. Однак керівництво ТОВ “Машстрой” відмовилися оплатити поставку, посилаючись на відсутність повноважень у директора структурного підрозділу товариства на укладення договорів.

ТОВ “Машбуд” звернулося з позовом до суду про стягнення заборгованості за вказаним договором. ТОВ “Альфа-Ком” позов не визнало, надало зустрічний позов про визнання договору недійсним через укладення його неуповноваженою особою. В судовому засіданні було встановлено, що директор структурного підрозділу підписав договір від імені структурного підрозділу ТОВ “Альфа-Ком”, про що свідчив оригінал договору, доданий до зустрічної позовної заяви. Позивачем була надана копія довіреності на ім’я керівника структурного підрозділу ТОВ “Альфа-Ком”, в якій було вказано, що він має право укладати договори пов’язані з господарською діяльністю товариства.

Завдання: Оцінити ситуацію. Чи зміниться рішення спору якщо мова йшла про ПАТ (відповідач), і він додатково посилався би на обмеження сум щодо укладеного договору в статутних документах товариства (наприклад, згідно з п.4.3 Статут ПАТ договори на суму більш ста тисяч гривень підлягають затвердженню загальними зборами товариства)?

Тема 9. Відповідальність у цивільному праві

(навч. час – 2 год.)

Ситуаційна задача 1.

ТОВ звернулось з позовом до ПАТ про стягнення різниці в ціні товару, яким товариства обмінялись за договором міни та сплати трьох відсотків річних від простроченої суми на підставі ст. 625 ЦК України. Обмін товарами тривав три дні і відсотки ТзОВ нарахувало, починаючи з першого дня обміну і до подання позовної заяви. АТ погодилося сплатити різницю у вартості товару, визначену договором, але сплату відсотків річних заперечувало, оскільки в договорі про них не йшлося.

Завдання: Вирішіть спір.

Ситуаційна задача 2.

Школяр Буткевич приніс до школи мобільний телефон свого батька і на уроці показував його друзям. Вчителька забрала телефон і поклала до шухляди класної шафи. Після уроку учні класу пішли до театру і Буткевич забув забрати телефон у вчительки. Наступного дня, коли

Буткевич звернувся до неї з проханням повернути телефон, вчителька пояснила, що він із шухляди зник.

Завдання: *Чи є підстави для цивільно-правової відповідальності?*

Ситуаційна задача 3.

Під час примірки плаття в салоні одягу Розанова розірвала його. Продавець запропонувала їй оплатити повну вартість товару, оскільки його ніхто не захоче придбати і вона попереджала Розанову, що цей розмір їй замалий. Розанова відмовилась заплатити за плаття, оскільки така модель їй не сподобалась і до того ж примірка одягу є безплатною і вона не хотіла розірвати його.

Завдання: *Чи є умови для настання цивільно-правової відповідальності?*

Ситуаційна задача 4.

Пилипенко замовила в ательє пошиття пальта з матеріалів підрядника за два місяці. Однак, коли вона у встановлений строк звернулася за готовим виробом, то працівник ательє пояснив, що пальто ще не пошите, оскільки ательє не закупило необхідного матеріалу через його тимчасову відсутність в продажі, тому доведеться ще зачекати. Пилипенко зажадала повернення їй сплаченого завдатку в подвійному розмірі та відшкодування їй моральної шкоди. Працівник ательє заперечував, оскільки вважав, що в простроченні зобов'язання вина ательє відсутня.

Завдання: *Дайте правовий аналіз ситуації та вирішіть спір.*

Практичне завдання:

1. Визначте, який вид відповідальності наступить в разі заподіяння шкоди спільними діями кількох осіб;
2. Заподіяння шкоди неповнолітньою особою;
3. Відшкодування шкоди двома поручителями за одного боржника;
4. Заподіяння збитків учасниками простого товариства у зв'язку із здійсненням підприємницької діяльності.

Тема 10. Право власності. Захист права власності

(навч. час – 2 год.)

Ситуаційна задача 1.

Кромов купив у Сизова холодильник, за договором право власності у нього виникло з моменту укладення договору. Він уплатив Сизову 220 грн. та обіцяв забрати холодильник через 10 днів. Однак наступного дня Сизов був заарештований та притягнутий до кримінальної відповідальності за розкрадання державного майна. У зв'язку з цим майно Сизова було описане слідчим.

Завдання: *З якого моменту набувається право власності річ за договором згідно загальних положень ЦК? Який спосіб захисту права власності може застосувати Кромов, охарактеризуйте його? Якщо холодильник був втрачений, який спосіб захисту права власності може застосувати Кромов?*

Ситуаційна задача 2.

Пан Стародубцев продав пану Марченку телевізор. За домовленістю сторін Марченко повинен був забрати телевізор через два дні. Вночі в квартирі Стародубцева трапилась пожежа в результаті якої згорів зазначений телевізор. Стародубцев відмовився повернути Марченку отриману за телевізор грошову суму посилаючись на те, що Марченко як власник телевізора несе ризик випадкової загибелі речі.

Марченко звернувся до суду.

Завдання: *Яке рішення повинен винести суд?*

Ситуаційна задача 3.

Під час проходження археологічної практики студенти другого курсу історичного факультету ОДУ Сіренко та Петров знайшли на розкопках кургану декілька старовинних золотих прикрас. Сіренко запропонував Петрову розділити знахідки між собою і нікому не говорити про це.

Завдання: Чи законна пропозиція Сіренка? Які дії повинні вчинити Петров та Сіренко згідно чинного законодавства?

Ситуаційна задача 4.

Пан Пилипчук звернувся до директора державного підприємства з проханням продати йому токарний станок, котрий, за його словами, й так не використовується в зв'язку зі спадом виробництва.

Однак директор відмовив, посилаючись на те, що не має права розпоряджатись державним майном.

Завдання: Чи має директор право продати станок? Хто і в якому порядку може розпоряджатись обладнанням, яке є на підприємстві?

Ситуаційна задача 5.

Пан Петренко, власник невеликого будинку, тривалий час був відсутнім. Вікна та двері були заколочені. Районна адміністрація розпорядилася відкрити будинок. Після складання акту про зруйнованість будинку на 75 відсотків земельна ділянка, на якій знаходився будинок була відведена під забудову Костянтинову. Будинок пана Петренка безоплатно передали Костянтинову, як будівельний матеріал.

Костянтинов на протязі літнього будівельного періоду повністю відновив будинок, перепланував та капітально відремонтував його.

Восени на попереднє місце проживання повернувся пан Петренко і звернувся до Костянтинова з вимогою про повернення йому будинку. На що Костянтинов запропонував Петренко звернутися до районної адміністрації. Районна адміністрація визнала претензію Петренка безпідставною, посилаючись на його тривалу відсутність.

Завдання: В якому порядку і як саме треба вирішити спір?

Ситуаційна задача 6.

Пані Колісниченко розбираючи речі отримані у спадщину від батька виявила серед них декілька сплавів платини. Вона розповіла про це своїй приятельці, яка повідомила фінансовий орган про те, що у власності приватної особи знаходиться майно, яке не повинно бути у приватній власності. Пані Колісниченко не заперечувала факт наявності в неї платини.

Фінансовий орган вручив пані Колісниченко припис про необхідність розпорядження платиною у встановленому законом порядку. Оскільки пані Колісниченко цього не зробила, до неї пред'явили позов про примусове відчуження платини з відшкодуванням її вартості за державними розцінками.

Пані Колісниченко проти позову заперечувала, посилаючись на те, що ринкова вартість платини значно вище.

Завдання: Вирішить справу.

Ситуаційна задача 7.

Одна релігійна організація (юридична особа) вирішила створити підсобне підприємство для виробництва речей, необхідних для поховання за церковним обрядом. З цією метою був створений статут підсобного підприємства. В ньому передбачалася передача церковного майна в господарське відання підприємства та відрахування частини прибутку на потреби засновника. Реєструючи органи, куди були направлені статутні

документи, відмовилися реєструвати підсобне підприємство у якості юридичної особи, посилаючись на те, що на праві господарського відання може належати лише державне або комунальне майно. Вони запропонували релігійній організації обрати іншу організаційно-правову форму комерційної діяльності, необхідної для виконання статутних задач.

Представники релігійної організації звернулися до юриста за консультацією.

Завдання: Яке роз'яснення необхідно їм дати?

Ситуаційна задача 8.

Іванов та Сидорова проживали однією сімєю без реєстрації шлюбу протягом 6 років. Після 6 років стосунків Іванов залишив Сидорову, оскільки знайшов собі кращу пару. Сидорова подала позов у суд про поділ спільного сумісного майна, оскільки під час спільного проживання вони з Івановим придбали мебельний гарнітур вартістю 20 000 грн., пральну машину вартістю 9000 грн. та Сидорова взяла кредит на придбання автомобіля у сумі 200 000 грн.

Завдання: Чи належить вказане майно до спільної сумісної власності. Яке рішення повинен прийняти суд?

Ситуаційна задача 9.

Скульптор Анікеєв давно хотів встановити скульптурний портрет на могилі своєї матері, але не міг знайти для цього необхідний мармур. Сторож цвинтаря за домовленістю з Анікеєвим дістав йому за плату необхідний мармур, знявши його з однієї з покинутих могил. Документи про те, хто похований в цій могилі, під час війни виявилися загубленими і її на протязі багатьох років ніхто не відвідував. Анікеєв зробив із мармура портрет своєї матері та поставив його на могилу. Дізнавшись про це, прокурор пред'явив до Анікеєва позов про стягнення в доход казни вартості витраченого мармура за ринковими розцінками. До сторожа був пред'явлений позов про стягнення в доход казни сум, що були отримані від Анікеєва.

Завдання: Дайте правову оцінку діям прокурора, посилаючись на чинне законодавство.

Ситуаційна задача 10.

До фермерського господарства пана Онопрієнко пристала корова. Оскільки корову нічим було годувати, фермер забив її, м'ясо продав на базарі, а шкуру передав на шкіряний завод в обмін на шкіряні вироби.

Через два місяці з'явився власник корови.

Завдання: До кого і які вимоги він може пред'явити згідно чинного законодавства?

Ситуаційна задача 11.

Пані Чумаченко на протязі тривалого часу володіла житловим будинком: проживала в ньому, частину приміщень здавала дачникам при цьому сплачувала податки та страхові збори. При оформленні спадкових прав після смерті пані Чумаченко з'ясувалося, що власником будинку значиться інша людина, в якій пані Чумаченко після війни купила будинок згідно правочину, що був укладений у неналежній формі. На цій підставі державний орган реєстрації прав на нерухоме майно відмовив спадкоємцям у видачі довідки про приналежність будинку пані Чумаченько, а нотаріус відмовив їм у видачі свідоцтва про право власності на спадщину.

Спадкоємці ж доказували, що навіть якщо право власності на будинок свого часу і не було належним чином оформлено, пані Чумаченко могла стати власником будинку на підставі набувальної давності, і тому будинок в порядку спадкування повинен перейти до них.

Завдання: Вирішить спір.

Ситуаційна задача 12.

Пелевін, який є власником приватного будинку, з метою охорони своєї приватної власності встановив по верхній частині двометрового паркану, що огорожує його будинок, провід, по якому пропустив електричний струм. Дільничний зауважив, що такими діями Пелевін створює небезпеку здоров'ю та життю громадян і попросив убрати електричний провід. Пелевін відмовився убрати провід, мотивуючи це тим, що провід знаходиться на паркані на висоті двох метрів і не може завдати шкоди нікому, окрім правопорушників, які посягають на його власність. Місцева державна адміністрація своїм рішенням зобов'язала Пелевіна прибрати провід.

Пелевін подав до суду позов до місцевої державної адміністрації про визнання її рішення таким, що обмежує його права як власника.

Завдання: Яке рішення може винести суд?

Тема 12. Спадкове право

(навч. час – 2 год.)

Ситуаційна задача 1.

У померлої Громової залишилися два дорослих сина – Сергій та Микита. Спадкове майно, що залишилося після смерті Громової, складалося з житлового будинку, дачі та предметів домашньої обстановки та вжитку. Через декілька днів після похорон матері Сергій пояснив Микитові (який страждав на алкогольну залежність), що ще за життя мати все своє майно заповідала йому, Сергійкові. Але оскільки вони рідні брати, то він, Сергій, дозволяє йому, Микитові, взяти собі деякі речі з предметів домашньої обстановки та вжитку. Микита не заперечував, подякував братові і того ж дня забрав собі старенький холодильник, оскільки його власний холодильник незадовго перед цим вийшов з ладу.

Через півроку, оскільки інших заяв не поступало, державний нотаріус видав Громову Сергію свідоцтво про право на спадщину за законом на все майно.

Через два роки Микита Громов, якому стало відомо про відсутність заповіту, розповів цю історію знайомому юристу.

Завдання: Яку консультацію може дати юрист Микитові з приводу захисту його прав?

Ситуаційна задача 2.

Під час сварки, у стані ревності та сильного душевного хвилювання Миронова Р. вбила свого чоловіка Миронова О. Її було засуджено за вбивство у стані афекту, але від відбування покарання було звільнено, оскільки на момент вбивства вона знаходилася у стані вагітності. Після смерті Миронова залишилася п'ятикімнатна квартира, що була придбана ним та його дружиною під час шлюбу.

Крім дружини – Миронової Р. та спільного з нею сина Івана 2 років, у померлого залишилися донька від другого шлюбу – Катерина, 11 років, відносно якої він був позбавлений батьківських прав в судовому порядку, та старенька мати. Крім того, син Миронова О. від першого шлюбу – Роман, який загинув 4 роки тому, мав від першого шлюбу сина Ігоря, а від другого – доньку Вікторію та сина В'ячеслава.

Завдання: Визначте коло спадкоємців за законом та їх частки у спадковому майні.

Ситуаційна задача 3.

Пан Соломонов залишив заповіт, за яким все його майно після його смерті переходило до дружини та доньки. 23 травня Соломонов помер. Між спадкоємцями за заповітом та спадкоємцями за законом виник спір про право на спадщину.

Заповіт заперечували:

1. Син Олексій, який мешкав окремо, але брав участь у капітальному ремонті спадкового будинку.

2. Дружина померлого сина Василя, яка діяла в інтересах своїх неповнолітніх дітей - онуків спадкодавця.

3. Племінниця спадкодавця, студентка фінансового коледжу, 19 років, яка мешкала зі спадкодавцем і знаходилася на його утриманні з 10-річного віку.

Завдання: Визначте коло спадкоємців за заповітом та за законом.

Ситуаційна задача 4.

Пан Прошаков залишив заповіт, в якому все своє майно, загальною вартістю 68 000 грн., передав своєму пасинкові Анатолію. За заповітом Анатолію також було доручено переглянути бібліотеку, яка належала Прошакову і всю художню літературу передати до центру “Книголюб” м. Одеси, технічну літературу - племінниці Лесі, а гуманітарну літературу - другові Прошакова - Шаболкіну. Після смерті Прошакова Анатолій надіслав до нотаріальної контори заяву, в якій повідомив про відмову від спадщини. З близьких родичів у Прошакова була тільки сестра Людмила.

Завдання: Розберіть ситуацію. Які наслідки відмови від спадщини?

Ситуаційна задача 5.

10 листопада о 23:20 подружжя Лісовських на власному автомобілі потрапило у ДТП. Лісовський К. помер на місці аварії, а його дружина – Лісовська В. - через декілька годин, у реанімаційному відділенні лікарні, куди вона була доставлена з місця аварії.

Спадкове майно, що залишилося після подружжя Лісовських, складається з трикімнатної квартири, придбаної ними під час шлюбу, та предметів домашньої обстановки та вжитку.

У подружжя Лісовських залишилася донька – Лісовська О. 23 років, яка мешкає у США. Крім того, у Лісовського залишилися: син від першого шлюбу – Лісовський І., мати – Лісовська М. 79 років, брат – Лісовський Г. У Лісовської залишилися батько – Коренко В. 80 років та тітка – Коренко С., 72 років, що протягом тривалого часу проживала разом із загиблими і перебувала на їх утриманні.

Завдання: Визначте коло спадкоємців за законом та частку кожного з них у спадковому майні. Чи змінилась би ситуація, якби подружжя Лісовських загинули одночасно на місці аварії?

Ситуаційна задача 6.

Пані Бабенко звернулася до суду з позовом про визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину, яке було видано її сестрі Белкіной, через 15 місяців після смерті матері та через рік після смерті батька, на все майно, яке залишилося після смерті батьків. У позовній заяві вона вказала, що постійно мешкала з батьками в їх будинку в місті Нікополі, доглядала їх, вела господарство. Белкіна була в Нікополі всього два рази: на похованні матері і, через три місяці, - на похованні батька. Господарством вона не займалася, купила лише машину вугілля і порекомендувала засклити веранду будинку та добре доглядати будинок. Відповідачка отримала свідоцтво через тривалий час після смерті батьків. Вона ж, Бабенко, взагалі не знала, що слід звертатися до нотаріальної контори.

Завдання: Чи буде визнано недійсним свідоцтво на право на спадщину? Яке рішення повинен прийняти суд?

Ситуаційна задача 8.

Донька померлого Петрунькіна звернулася до нотаріальної контори із заявою про видачу свідоцтва про спадщину на все майно, оскільки інша спадкоємиця - дружина - є вбивцею спадкодавця.

Нотаріус, познайомившись з документами, видав заявникові свідоцтво про право на спадщину на ½ спадкового майна, оскільки суд визнав дружину Петрунькіна очманілою на момент здійснення вбивства, внаслідок чого вона не втратила спадкового права.

Завдання: Дайте характеристику діям нотаріуса.

Ситуаційна задача 9.

Соколов звернувся в нотаріальну контору з проханням видати йому свідоцтво про право на спадщину на підставі заповіту бабусі Соколової. Нотаріус відмовила Соколову у видачі свідоцтва про право на спадщину, тому що Соколов не надав доказів того, що він є онуком померлої. Соколов звернувся в суд із заявою про встановлення родинних відносин з бабусею. Притягнуті до участі в праві син і дочка Соколової заявили, що вони не згодні з заповітом своєї матері і претендують на спадщину, оскільки вони претендують на спадщину, і користуються цим майном з моменту смерті матері, хоча до нотаріуса не зверталися взагалі.

Завдання: Чи правомірні дії нотаріуса? Яке рішення повинен прийняти суд?

Ситуаційна задача 10.

Громадянин А. та його тесть Б. придбали будинок 03.01.2013 р., в якому став проживати за взаємною домовленістю Б. зі своєю дружиною. 20.10.2017 р. під час автокатастрофи А. та Б. Загинули. Через деякий час, а саме: 30.01.2018 р. претензії на спірний будинок заявили, звернувшись до нотаріальної контори, дружини померлих, два сина А., дві доньки Б., брат Б., та теща Б., яка протягом довгого часу знаходилася на його утриманні.

Завдання: Визначте коло спадкоємців? Як слід поділити спадщину?

Ситуаційна задача 11.

Фабула задачі:

Будівельник Маліков прийняв на себе зобов'язання протягом року побудувати будинок Скрябіну. Виконав частину роботи, будівельник помер. Син будівельника (спадкоємець), зажадав від Скрябіна сплатити вартість виконаної Маліковим частини роботи. Скрябін відмовився задовольнити вимогу, посилаючись на незавершеність роботи. Син померлого для вирішення спору звернувся до суду. Під час проведення призначеної судом будівельної експертизи, було встановлено, що готовність будинку складає 80%.

Завдання: Яке рішення повинен винести районний суд?

Ситуаційна задача 12.

Фабула задачі:

Подружжя Петренко потрапило в автомобільну катастрофу. Петренко Олексій помер в день катастрофи, а його дружина Тетяна померла на наступний день в лікарні. Після їх смерті залишилося майно вигляді будинку, що належав Олексію (вартістю 100.000 гривень), автомобіль (вартістю 20.000 гривень), який був подарований Тетяні батьками за рік до її 55-ти річчя. При цьому все своє майно Петренко О. заповідав сину від першого шлюбу – Петру, а про інших двох дітей від шлюбу з Тетяною - Віктора та Світлану в заповіті взагалі нічого не вказано. У Тетяни серед спадкоємців залишилися діти – Віктор та Світлана, батько.

Завдання: Підрахувати хто з спадкоємців та на яку частку майна, в тому числі в грошовому вигляді має претендувати?

Ситуаційна задача 13.

Фабула задачі:

Іванова Т.А. заповідала все своє майно Симоновій Л.О. Заповіт оскаржили його діти Петро та Оксана. При цьому Петро посилався на те, що за умовами своєї праці пішов на пенсію в 55 років, на час відкриття спадщини йому виповнилося 57 років, тому претендував на обов'язкову частку у спадщині. Оксана посилалася на те, що є інвалідом I групи і тому також має право на обов'язкову частку у спадщині, хоча працює. Симонова Л.О.

заперечувала проти вимог дітей, посилаючись на те, що сукупний дохід Оксани, а саме пенсія по інвалідності та заробітна плата не дають підстав вважати її такою, що має право на обов'язкову частку, а Петро взагалі не є непрацездатним.

Завдання: Яке рішення має ухвалити суд?

Ситуаційна задача 14.

Фабула задачі:

Петрова звернулася до суду із позовом, заперечуючи право на спадкування сина чоловіка від першого шлюбу Петра. За життя її чоловік склав заповіт, яким $\frac{1}{2}$ частину грошового вкладу заповідав Петровій та $\frac{1}{2}$ його частину сину від першого шлюбу Сергію, а решту майна заповідав синові від першого шлюбу Івану. Сергій помер за місяць до відкриття спадщини Петрова. Через те, що рахунок в банку був відкритий на її ім'я, Петрова вважала, що заповідати його чоловік права не мав. Іван заперечував проти її вимог, оскільки гроші на рахунок Петрової були внесені під час шлюбу із батьком, а тому вони мали входити до спадкового майна.

Завдання: Яке рішення має ухвалити суд?

Ситуаційна задача 15.

Фабула задачі:

Після смерті Петимкіної з'ясувалося, що існують два заповіти. Перший складений на користь сина Дмитра, яким все майно заповідане йому, а друге, складене в той же день про те, що грошовий вклад заповідається дочці Тетяні. Через кілька днів після відкриття спадщини Тетяна отримала в банку гроші. Дмитро звернувся із позовом до суду, посилаючись на те, що сестра не мала права розпорядитися майном до спливу шести місяців з часу відкриття спадщини. До суду також звернувся знайомий Петимкіної, який посилався на те, що за життя остання заборгувала йому 10000 гривень, які мають бути йому повернуті спадкоємцями. Свої вимоги на спадкове майно також заявила мати померлої Петимкіної, яка претендувала на обов'язкову частку у спадщині через похилий вік 77 років.

Завдання: Визначити коло спадкоємців, вирішити спір, визначити процесуальний статус сторін.

Тема 17. Договори про виконання робіт

(навч. час – 2 год.)

Практична ситуація 1.

Між приватним підприємством “Бриг” та ТОВ “Норд” було укладено договір підряду, за яким ТОВ “Норд” зобов'язувалося виконати ремонтні роботи в приміщенні, що належало ПП. При прийнятті підприємством роботи з'ясувалося, що товариство виконало ремонт із порушенням технології (нерівно покладені кахлі, вологий паркет і т. ін.). Незважаючи на це, товариство відмовилося від належного виконання робіт без додаткової оплати. Через місяць після прийняття робіт ПП надіслало претензію ТОВ, у якій наполягало на завершенні ремонтних робіт своїм коштом, але у зв'язку із тим, що претензія не мала дати і номера, а також була підписана не керівником ПП, ТОВ “Норд” відмовилося її розглядати. Через 8 місяців приватне підприємство “Бриг” надіслало повторну претензію, що містила всі необхідні реквізити, на яку ТОВ “Норд” не відповідало. Підприємство звернулося до господарського суду.

Завдання: дайте відповідь на вказані запитання:

1. *Які наслідки настають для сторони за договором у разі недодержання нею порядку пред'явлення претензії?*
2. *Протягом якого строку замовник має право на пред'явлення позову про виявлені недоліки в роботі, виконаній за договором підряду?*
3. *Яке рішення має прийняти господарський суд?*

Практична ситуація 2.

ТОВ “Світанок”, укладаючи договір підряду на ремонтно-будівельні роботи, не складало кошторису робіт як окремого документу. Податкова інспекція подала позов до суду з вимогою про визнання договору недійсним на цій підставі. Відповідач проти позову заперечував, мотивуючи це тим, що акт приймання-передачі виконаних робіт, що був складений представниками сторін, містить перелік робіт та їх вартість.

1. *Що є істотними умовами договору підряду? Чи є кошторис істотною умовою договору? Чи завжди він складається?*
2. *Яке юридичне значення має акт приймання-передачі виконаних робіт, у в яких випадках складається?*
3. *Яке рішення має прийняти суд?*

Практична ситуація 3.

Між підприємством “Жовті сторінки України” та комерційною фірмою “Оксі” було укладено договір, за яким підприємство “Жовті сторінки України” зобов’язувалося виготовити і розмістити у довіднику з ідентичною назвою рекламну інформацію фірми “Оксі”. Остання, в свою чергу, зобов’язувалася оплатити ці роботи у 14-ти денний строк з моменту підписання договору. Вартість робіт встановлювалася в умовних одиницях (розрахунок 1 у.о. = 1\$ США) у гривнях за курсом НБУ на момент оплати. Оскільки фірма протягом 6-ти місяців не оплатила виконані роботи, підприємство вирішило звернутися до суду із позовом про стягнення суми заборгованості. Відповідач заперечував проти позову, посиляючися на те, що йому позивачем не було надано акту виконаних робіт.

1. *Чи правомірно встановлювати суму оплати за договором в умовних одиницях, прирівнюючи їх до долара США чи іншої іноземної валюти?*
2. *Чи є обов’язковим складання акту виконаних робіт?*
3. *Яке рішення має прийняти суд?*

Практична ситуація 4.

Іванов запросив знайомого майстра газового господарства Кирилова для установки газової плити в його будинку. Кирилов, будучи підрядником, зажадав від Іванова аванс у розмірі 30 грн. Іванов передав йому зазначену суму.

У період виконання робіт Іванов зажадав встановити газову плиту в приміщенні, що не має вентиляції.

Пославшись на правила безпеки експлуатації газової плити Кирилов відмовився від подальшого виконання робіт, а Іванов зажадав повернути аванс і відшкодувати йому збитки, нанесені неналежним виконанням договору підряду.

Завдання: Вирішіть суперечку.

Практична ситуація 5.

Реутов уклав договір з ремонтною організацією на абонементне обслуговування кольорового телевізора. У квітні 2025 р. телевізор вийшов з ладу, але підприємство відмовилося зробити ремонт у рахунок абонентної плати.

Реутов звернувся в суд з вимогою зобов’язати відповідача відремонтувати телевізор, а також зробити перерахунок абонентної плати, тому що відповідач не виконує договірних обов’язків - не робить профілактичне обслуговування телевізора.

Судом було вірогідно встановлене, що Реутов порушив свої обов’язки за договором - розкрив пломби на телевізорі, а ремонтна організація дійсно протягом року не проводила профілактичного обслуговування телевізора.

Завдання: Яке рішення повинен винести суд ?

Практична ситуація 6.

Завод залізобетонних виробів уклав договір на будівництво адміністративного будинку з будівельною організацією.

Відповідно до договору між сторонами встановлювалося поетапне виконання окремих робіт. У ході будівництва підрядником були порушені терміни виконання окремих робіт і зроблена неякісна установка однієї зі стін будинку.

За зазначене порушення будівельна організація сплатила заводу неустойку за порушення термінів виконання окремих робіт у сумі 3000 грн. і за неякісну установку стіни 5000 грн.

Будівельна організація у встановлений договором термін будинок побудувала і зажадало повернення неустойок, посилаючись на ГК України.

Завдання: Чи правомірні вимоги будівельної організації?

Практична ситуація 7.

Між фірмою “Антекс” і УКБ міськвиконкому був укладений договір на капітальне будівництво. Будучи генпідрядником УКБ міськвиконкому уклало договір субпідряду з БМУ-6, що здійснювало часткове будівництво будинку для фірми “Антекс”.

Після початку провадження робіт генеральний підрядник, посилаючись на закон, став здійснювати технічний нагляд за відповідністю обсягу, вартості і якості виконуваних робіт проектам і кошторисам тієї частини будівництва, що здійснювалася БМУ-6.

Крім цього, УКС направив свого представника в БМУ-6 для організації роботи, розміщення і використання механізмів. Представник УКС надав керівництву БМУ-6 наказ УКБ про те, як останній повинний здійснити організацію своєї роботи.

Керівництво БМУ-6 не погодилося з таким рішенням, посилаючись на ГК України.

Однак генпідрядник наполягав на правомірності своїх дій, мотивуючи це тим, що ГК України встановлює стосунки тільки між Замовником і Підрядником, а БМУ-6 є субпідрядником.

Завдання: Правильно вирішіть суперечку.

Тема 21. Недоговірні зобов'язання

Навчальний час – 2 год.

Практична ситуація 1.

Внаслідок недбалого зберігання займистих речовин на дачній ділянці, що належить М., виникла пожежа. Вогнем були охоплені старі господарські будівлі, а також інвентар, що перебував у них, і запаси дров. Власник сусідньої ділянки Т., помітивши наближення вогню до будов, що знаходилися на території його ділянки, спробував привернути увагу М. до ситуації, що створилася, але, переконавшись у безплідності своїх спроб, став гасити пожежу всіма доступними способами. У результаті початих ним дій, а також допомоги підоспілих сусідів пожежу вдалося згасити. Будовам, що належать Т., шкода не була заподіяна, однак сам Т. одержав численні опіки середньої важкості.

Вважаючи, що його дії можуть вважатися такими, що зроблені в інтересах М., Т. звернувся до нього з вимогою про відшкодування вартості ушкодженого одягу, а також про стягнення витрат на лікування у зв'язку з отриманими опіками. Адвокат М. думав, що пред'явлені вимоги не підлягають задоволенню, тому що дії Т. можуть вважатися зробленими винятково в інтересах М., оскільки були зроблені насамперед з метою запобігання шкоди майну самого Т.. Тим часом обов'язок щодо відшкодування необхідних витрат і іншого реального збитку закон покладає на особу, в інтересах якого потерпілий діяв. В інтересах же М. можуть вважатися зробленими лише дії по порятунку його майна, і розмір відшкодування

у всякому разі не повинен перевищувати вартість цього майна, що вкрай незначна. Не дійшовши згоди, сторони звернулися в суд.

Завдання: Проаналізуйте ситуацію. Вирішіть спір.

Практична ситуація 2.

У місцевій газеті було опубліковане оголошення А., в якому було обіцяно виплатити 3 тис. грн. тому, хто повідомить його про доступні, нешкідливі й швидкодіючі способи позбавитися надлишкової ваги. Через певний час А. одержав на пошті бандероль від Б., співробітника науково-дослідної лабораторії Академії медичних наук, що містила докладний опис вітчизняних і закордонних методик скинення зайвої ваги, що успішно застосовані на практиці. Думаючи, що повідомлені А. відомості повністю відповідають вимогам, що містилися в оголошенні, Б. указав номер свого банківського рахунку, на який просив перерахувати необхідну суму.

У відповіді А. заявив про відмову перерахувати необхідну суму, тому що, на його думку, повідомлені йому відомості не відповідають жодній з вимог, що вказувалися в оголошенні. По-перше, як вбачається з оголошення, його цікавили лише швидкодіючі методи позбавлення надлишкової ваги, тоді як запропоновані Б. методики дають відчутний ефект лише після закінчення 3-4 місяців з моменту застосування. По-друге, майже всі описані Б. методики допускають уживання препарату, що викликає в організмі А. алергічну реакцію, а тому не можуть уважатися нешкідливими. Що стосується препаратів, що не містять зазначеної речовини, то оцінити їх можна лише через деякий час із початку їх вживання. По-третє, вартість пропонованих до вживання препаратів досить висока, у зв'язку із чим вони не доступні для А.

Завдання: Проаналізуйте ситуацію. Вирішіть спір.

Практична ситуація 3.

У засобах масової інформації м. Мукачєво 20 березня було оголошено про проведення публічного конкурсу на право укладання договору на реконструкцію будинку, що належить міській раді. У конкурсі відповідно до його умов могли взяти участь будівельні фірми, що мають ліцензію на право здійснення реконструкції нежитлових об'єктів. Переможець конкурсу одержував також право розмістити за рахунок міської ради на прилеглий до будинку території рекламний щит, що містить фірмове найменування та перелік основних видів його діяльності. Не пізніше 1 травня суб'єкти господарювання, що беруть участь у конкурсі, повинні були представити проект технічної документації на проведення реконструкції будинку, наступна оцінка якого дозволила б виявити переможця.

4 квітня в тих же засобах масової інформації міська рада оголосила про скасування конкурсу з незалежних від неї причин. Виступаючи з цього приводу, міський голова заявив, що не вбачає в рішенні про скасування конкурсу нічого протизаконного, тим більше це рішення прийнято протягом першої половини встановленого для подання робіт строку.

Наступного дня в раду звернулися будівельні фірми, що приступили до виконання умов конкурсу, з вимогою відшкодувати понесені ними збитки, оскільки рішення про скасування конкурсу є незаконним. Крім того, вони зажадали надання їм права розмістити за рахунок адміністрації свої рекламні щити.

Завдання: Проаналізуйте ситуацію. Чи правомірні вимоги будівельних фірм? Що є підставою виникнення зобов'язання з публічного конкурсу й публічної обіцянки нагороди?

Практична ситуація 4.

Громадянин К., працюючи на дачній ділянці, несподівано почув за своєю спиною людський крик. Обернувшись, він побачив свого сусіда Д. з покаліченою рукою. Як виявилось, Д. зацікавився, що робить у такий пізній час його сусід і підійшов до нього ззаду. К. лопатою, якою копав грядки, вдарив Д. по руці. Внаслідок перелому руки Д. 26 днів знаходився на листку непрацездатності.

Проаналізуйте ситуацію. Вирішіть спір.

Практична ситуація 5.

У лікарню звернувся чоловік з проханням надати термінову допомогу його сину, який перебував у важкому стані і був привезений до лікарні. Завідувач хірургічного відділення незважаючи на те, що батько протягом години шість разів звертався за допомогою, відмовив, мотивуючи тим, що він зайнятий іншим хворим.

Хворий помер. За висновком судово-медичної експертизи, смерть настала внаслідок великої втрати крові. На запитання прокурора про можливість попередження смерті судово-медична експертиза дала відповідь: при своєчасному наданні медичної допомоги життя можна було врятувати.

Завдання: Проаналізуйте ситуацію.

Практична ситуація 6.

У ніч на 20 серпня 2014 року було затоплено квартиру, внаслідок чого пошкоджено меблевий гарнітур, палац, картини, диван. На ремонт стін було витрачено 5200 грн., а майнові збитки становлять 12 000 грн.

Як виянилось, наймач Д., яка проживає вище, залишила відкритим водопровідний кран, що послужило причиною аварії. Д. вважає, що вона не затоплювала квартири, оскільки вода була подана раніше, ніж це прийнято за графіком.

Проаналізуйте ситуацію. Вирішіть спір.

Практична ситуація 7.

Будівельна організація направила бригаду будівельників на територію заводу для ремонту складського приміщення за договором будівельного підряду. Під час ремонтних робіт один з будівельників був травмований. Висновком МСЕК встановлено 60% втрати професійної працездатності. Середньомісячний заробіток потерпілого – 2680 грн.; розмір пенсії по інвалідності – 1630 грн. Будівельна організація відмовилася відшкодувати завдану шкоду, оскільки шкода сталася не з її вини.

Завдання: Проаналізуйте ситуацію. Вирішіть спір.

Практична ситуація 8.

Сім'я громадянина Д. складалася із 5 осіб: громадянка М., дружина 32-річного віку, син – студент 12 років, 6-річна донька та мати – пенсіонерка (отримує соціальну пенсію 1300 грн.).

В результаті нещасного випадку на будівництві Д. впав із 5-го поверху, отримав травми, від яких помер у лікарні. Його середньомісячний заробіток 2860 грн.

Завдання: Визначте коло осіб, які мають право на відшкодування шкоди через смерть годувальника та розмір відшкодування.

Практична ситуація 9.

Внаслідок виробничої травми, що сталася у червні 2014 року, громадянин С. втратив зір. Підприємство виплачує втрачений заробіток і витрати на протезування та санаторно-курортне лікування. Через великі незручності у зв'язку з втратою зору і неможливістю займатися роботою, на якій пропрацював 26 років, С. у серпні 2014 року звернувся до суду з вимогою про компенсацію йому моральної шкоди.

Завдання: Проаналізуйте ситуацію. Вирішіть спір.

Тема 24. Цивільна юрисдикція

(навч. час – 2 год.)

Практична ситуація 1.

Обставини справи: позивач звернувся до Індустріального районного суду м. Дніпро з позовом до відповідача про визнання права власності на нерухоме майно в порядку спадкування.

Згідно даних, зазначених у позовній заяві, спірне майно знаходиться по вул. Металургійна, 17 в м. Дніпро, що не відноситься до територіальної юрисдикції Індустріального районного суду м. Дніпро, а є територіальною юрисдикцією Ленінського районного суду м. Дніпро.

Позивач обгрунтовує свою позицію тим, що відповідно до ст. 27 ЦПК України дана справа повинна розглядатись за місцем проживання або місцезнаходженням відповідача.

Завдання. Визначте зміст поняття «територіальна юрисдикція». У яких випадках підсудність справ визначається за місцем проживання або місцезнаходженням відповідача? Чи передбачено чинним ЦПК України передача справи з одного суду до іншого? Як має вирішити питання юрисдикції суд? Обгрунтуйте свою позицію.

Практична ситуація 2.

Іванова К. І. звернулася до суду в порядку окремого провадження, заінтересована особа: Приватний нотаріус Сорока В. В., про встановлення факту родинних відносин, а саме, просить встановити факт, що вона є племінницею Петрової Г. О., що народилась 25 січня 1933 року та померла 31 жовтня 2017 року в м. Вінниця. Заслухавши думку учасників процесу, суд приходить до висновку, що в поданих заявником матеріалах заяви вбачається спір про право, який має вирішуватись в порядку позовного провадження. Зі змісту заяви вбачається, що заявник звернулася за отриманням свідоцтва про право на спадщину за законом після смерті тітки Петрової Г. О., померлої 31 жовтня 2017 року., але у видачі свідоцтва їй було відмовлено, оскільки відсутні документи, що підтверджують факт її родинних відносин з померлою. Отже, даний спір виник з приводу спадщини. Суд дійшов висновку, що в даній справі існує спір про право, яке вирішується в порядку позовного провадження,

Завдання. Визначте зміст понять «окреме провадження» та «позовне провадження». Чи погоджуєтесь Ви з висновком суду? Обгрунтуйте свою думку посилаючись на норми чинного Цивільного процесуального кодексу України.

Практична ситуація 3.

Позивач ПАТ «Дельта Банк» звернувся до ТОВ «Тофіс» про звернення стягнення на предмет іпотеки шляхом продажу предмета іпотеки на прилюдних торгах. Позовну заяву було подано до Дарницького районного суду м. Києва.

Відповідно до статті 19 ЦПК України, суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи, що виникають з цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства.

Суд постановив ухвалу про відкриття провадження по справі за позовом «Дельта Банк» до ТОВ «Тофіс» про звернення стягнення на предмет іпотеки шляхом продажу предмета іпотеки на прилюдних торгах.

Завдання. Визначте за правилами якого судочинства має розглядатися цей спір? Який саме суд розглядатиме цю справу? Які процесуальні наслідки наступають за подачу позовної заяви з порушенням юрисдикції?

Практична ситуація 4.

Генеральний директор Комунального підприємства Міжнародний аеропорт «Київ» (Жуляни) звернувся до суду з позовом до фізичної особи-підприємця Талайчука І.С. про стягнення заборгованості.

Вирішуючи питання про відкриття провадження у справі суддею постановлено ухвалу про відмову у відкритті провадження у справі за позовом Комунального підприємства Міжнародний аеропорт «Київ» (Жуляни) до фізичної особи-підприємця Талайчука І.С. про стягнення заборгованості.

Завдання. Визначте зміст поняття «юрисдикція». Чому суд постановив ухвалу про відмову у відкритті провадження у справі? Які процесуальні наслідки такої ухвали для позивача? Ознайомтесь з постановою Пленуму Вищого господарського суду України № 10 від 24 жовтня 2011 року «Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам».

Практична ситуація 5.

Заявник звернувся із заявою до Дніпровського районного суду м. Києва про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду. В судовому засіданні представник заявника заявив клопотання про передачу справи до Апеляційного суду м. Києва для розгляду заяви про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду за інстанційною юрисдикцією.

Завдання. Визначте зміст поняття «інстанційна юрисдикція». До якого висновку має прийти суд, заслухавши думку представника заявника? Свою відповідь обґрунтуйте.

Тема 27. Наказне провадження

(навч. час – 2 год.)

Практична ситуація 1.

12 січня 2022 року Оболонським судом м. Києва було видано судовий наказ про стягнення суми боргу у розмірі 2898 грн. 30 коп. з гр. С. за кредитним договором на користь комерційний банк «Н». У судовому наказі вказувалося, що він виданий на підставі ст.ст. 526, 625, 901 ЦК України.

Завдання: Проаналізуйте ситуацію. Назвіть вимоги щодо змісту судового наказу. Чи були допущені помилки щодо змісту судового наказу?

Практична ситуація 2.

10 жовтня 2023 року до Франківського районного суду м. Львова звернулося ТОВ «Н» з позовом про стягнення заборгованості за угодою про надання послуг стільникового мобільного зв'язку. У позовній заяві позивач просив стягнути власне суму заборгованості за розмови, а також інфляційні та процентні нарахування, пеню.

28 листопада 2023 року Франківський районний суд м. Львова на підставі зазначеної позовної заяви видав судовий наказ.

Завдання: Проаналізуйте ситуацію. Чи були допущені помилки судом у даній ситуації? Які підстави для відмови у прийнятті заяви про видачу судового наказу та підстави для залишення її без руху Ви знаєте? Який порядок скасування судового наказу?

Практична ситуація 3.

М. уклав договір з В. про продаж 10 тон родзинок. Відповідно до договору М. при його підписанні отримує 60000 грн., а В. своїми силами вивозить родзинки зі складу продавця. У договорі також зазначалося, що приналежність проданих родзинок документами не підтверджується. Після вивозу родзинок виявилось, що їх є всього 7 тон. В. звернулася в суд із заявою про видачу судового наказу про витребування 3 т. родзинок.

Завдання: Яке майно може бути витребуване на підставі судового наказу? Які вимоги щодо доказів у наказному провадженні? Як повинен вчинити суддя в даній ситуації?

Практична ситуація 4.

П. 15 вересня 2024 р. уклав з Д. нотаріально посвідчений договір про купівлюпродаж житлового будинку для зносу, відповідно до якого Д. зобов'язався знести будинок та звільнити земельну ділянку до 01 листопада 2024 р. До спливу зазначеного строку, Д. умов договору не виконав. П. звернувся в суд із заявою про видачу судового наказу. Суддя відмовив у прийнятті заяви, оскільки вона не оплачена судовим збором і заявлена вимога не передбачена ст.96 ЦПК України.

Завдання: Вкажіть вимоги та підстави для видачі судового наказу? Назвіть підстави відмови у прийнятті заяви про видачу судового наказу та підстави для залишення її без руху. Розмежуйте вказані процесуальні дії за правовими наслідками. Чи правомірні дії судді?

Практична ситуація 5.

Суддя Франківського районного суду м. Львова 25 жовтня 2024 р. видав судовий наказ про стягнення з ТОВ «О» заробітної плати в сумі 16700 грн. на користь К. та судові витрати в сумі 137 грн. на користь держави.

25 листопада боржник подав в суд, який видав судовий наказ, заяву про його скасування, вказавши, що він не мав можливості своєчасно надіслати свої заперечення проти вимог заявника, оскільки не отримував повідомлень суду.

Завдання: Який порядок скасування судового наказу? Чи є підстави для скасування судового наказу? Чи підлягають апеляційному оскарженню ухвала про відмову у скасуванні судового наказу та ухвала про скасування судового наказу?

Тема 28. Позовне провадження

(навч. час – 2 год.)

Ситуаційна задача 1:

Огарків пред'явив у суд позов до Яшиного про стягнення боргу, зазначивши у позовній заяві, що відповідач у 2024 р. позичив у нього 3 тис. грн строком на три роки, але борг до цього часу не повернув. Суддя відмовив у прийнятті позовної заяви, посилаючись на те, що встановлений законом термін позовної давності позивачем пропущений.

Завдання: Чи правомірні дії судді?

Ситуаційна задача 2.

Рябошапко звернувся до суду з позовом до своєї колишньої невістки Тищенко про визнання її такою, що втратила право на проживання у житловому приміщенні, оскільки вона понад 2 роки без поважних на те причин не проживає в квартирі № 2 по вул. Іванчука, 1 в м. Самбір. При поданні позову позивач не сплатив судовий збір, а в позовній заяві не вказав місце проживання відповідачки, зазначивши, що йому воно не відоме

Завдання: Які дії повинен вчинити суддя? Що обов'язково повинна містити в собі позовна заява? Які правові наслідки порушення позивачем вимог статті 175 ЦПК України при поданні позовної заяви?

Ситуаційна задача 3.

Броварський районний суд, розглянувши спір між колишнім подружжям Лиховод про поділ будинку, постановив рішення, згідно з яким Лиховоду О. виділена північна частина будівлі, а його дружині Лиховод К. (з урахування, що з нею залишено малолітню дитину) — південна частина (в рівних частках). Через півроку Лиховод К., не погоджуючись з поділом будинку, подала до суду інший варіант його поділу, посилаючись на те, що прийнятий судом варіант поділу її не влаштовує. Суддя відмовив у прийнятті позовної заяви.

Завдання: Чи правомірні дії судді?

Ситуаційна задача 4.

Загнойко був звільнений з роботи столяра за непридатністю. Вважаючи звільнення неправильним, Загнойко звернувся з позовом до фабрики “Меблі” про поновлення на роботі і виплату за вимушений прогул. В порядку провадження у справі до судового розгляду суд залучив на сторону відповідача третьою особою начальника цеху фабрики, за ініціативою якого був звільнений Загнойко. До розгляду справи наказом по фабриці Загнойко був поновлений на роботі і з цих підстав позивач звернувся до суду з заявою про відмову від позову. Суд прийняв його відмову і постановив ухвалу про закриття провадження у справі.

Завдання: Визначить правильність прийняття судом відмови від позову.

Ситуаційна задача 5.

До суду по пошті надійшла заява агрофірми про стягнення з Карого майна, яке відповідач незаконно привласнив, працюючи завідувачем клубу, і добровільно не повертає.

Місцевий суддя постановив ухвалу про повернення позовної заяви, мотивуючи таке рішення тим, що позивач повинен був звернутись до суду із заявою особисто, а не надсилати її поштою. До того ж в позовній заяві не зазначено на докази, які підтверджують позов, і не сплачено належну суму судового збору.

Завдання: Чи законне таке рішення суду?

Ситуаційна задача 6.

Бригада теслярів за договором підяду з кооперативом зобов’язалась побудувати сховище для сільгосппродукції. Бригада свої обов’язки виконала в строк і якісно, кооператив же відмовився сплатити гроші у зв’язку з тим, що кошторисом видатки на це будівництво не були передбачені. Бригада звернулася з позовом до суду. В позовній заяві було також прохання забезпечити позов шляхом накладання арешту на грошові кошти на розрахунковому рахунку кооперативу в банку.

Завдання: Чи підлягає задоволенню заява бригади про забезпечення позову? Чи може бути заміна способу забезпечення позову? Які права має сторона, якщо забезпеченням позову їй були завдані збитки?

Ситуаційна задача 7.

При розгляді справи за позовом Палія до Тріски про відшкодування шкоди, заподіяної пошкодженням автомобіля, у розмірі 2000 грн., позивач заявив клопотання:

- а) про допит у судовому засіданні очевидця дорожньо-транспортної пригоди, який проживає у м. Броварах;
- б) про призначення повторної технічної експертизи, оскільки проведена експертиза його не задовольняє;
- в) про забезпечення позову шляхом накладення арешту на належний відповідачеві жилий будинок, розташований у Васильківському районі;
- г) про розгляд справи протягом тижня, оскільки відповідач збирається виїхати за кордон у тривале відрядження.

Жодного із заявлених клопотань Харківський районний суд м. Києва не задовольнив, а за місцем проживання очевидця ДТП у Броварський міський суд надіслав доручення про його допит.

Завдання: Чи правильні дії суду?

Ситуаційна задача 8.

Пред’явивши позов до Каракая про усунення перешкод у користуванні криницею, яку вони спільно спорудили, позивач просив викликати як свідків 5 сусідів, які можуть посвідчити: під час освоєння садових ділянок роботи з копання, кільцювання та побудови покриття криниці велися спільно як самими сусідами, так і найманими за спільні кошти робітниками. Суддя постановив ухвалу, якою запропонував позивачеві визначити суму

позову, внести на депозитний рахунок суду необхідні на оплату свідків кошти та сплатити державне мито.

Оскаржуючи ухвалу судді, позивач зазначав, що всі свідки пенсіонери — отже, виклик їх до суду витрат не потребує, заявлений ним позов не підлягає оцінці, а тому й не підлягає оплаті державним митом. Суддя відмовив у прийнятті скарги, пославшись на те, що ухвала не підлягає оскарженню.

Завдання: Чи обґрунтовані дії суду та скарга позивача?

Ситуаційна задача 9.

Прокурор звернувся до суду із заявою в інтересах інваліда I групи Кацило Ольги про визнання договору дарування жилого будинку недійсним. Позовні вимоги ґрунтувалися на тому, що відповідач, скориставшись нагальною потребою Кацило в грошах, змусив її укласти зазначену угоду і незаконно заволодів її будинком.

Після дослідження обставин справи суд оголосив про початок судових дебатів і надав слово прокурору. На зауваження прокурора про те, що першою в дебатах має виступати Кацило як позивачка, головуючий по справі роз'яснив, що оскільки позов заявлено прокурором, то вона взагалі не має права брати участі по справі. Після закінчення дебатів суд вийшов до дорадчої кімнати для постановлення судового рішення.

Завдання: Чи правильні дії суду?

Ситуаційна задача 10.

Васильєв пред'явив в Печерський районний суд позов до Котова про витребування майна з чужого незаконного володіння. У судове засідання позивач не з'явився. Розгляд справи було відкладено. За кілька днів до нового розгляду справи судовим рішенням Шевченківського районного суду відповідач був визнаний недієздатним. У зв'язку з визнанням Котова недієздатним суддя Печерського районного суду виніс ухвалу про зупинення провадження у справі.

Завдання: Чи правильно вчинив суддя? В яких випадках провадження у справі підлягає зупиненню, а в яких – закриттю?

Ситуаційна задача 11.

У міському суді розглядалася справа за заявою прокурора в інтересах Синіциної про відшкодування шкоди. У ході судового засідання прокурор направив у суд заяву про відмовлення від пред'явлених йому вимог. Синіцина заявила про те, що вона вважає дії прокурора необґрунтованими і має намір самостійно брати участь в процесі.

Незважаючи на думку Синіциної, суд виніс ухвалу про зупинення провадження у справі і запропонував Синіциній звернутися з позовом до суд самостійно.

Завдання: Чи правильно вчинив суд? Назвіть підстави зупинення провадження у справі. Чи вправі прокурор відмовитися від заявлених вимог?

Ситуаційна задача 12.

Зямова звернулася до суду з позовом до чоловіка про стягнення аліментів на утримання дитини. При розгляді справи в суді було встановлено, що позивачці Зямовій 17 років.

Суд виніс ухвалу, відповідно до якого позовна заява була залишена без розгляду, мотивуючи це тим, що позивачка не володіє цивільною процесуальною дієздатністю.

Завдання: Чи правомірне рішення суду?

Тема 29. Окреме провадження

(навч. час – 2 год.)

Ситуаційна задача 1.

До гр. Петрова пред'явлено позов про поділ домоволодіння, отриманого в порядку спадкування після смерті батька. Враховуючи, що гр. Петров страждає важким хронічним психічним захворюванням і за станом здоров'я не може брати участі у судовому процесі самостійно, його дружина звернулася для консультації до юриста.

Завдання: *Виступіть у ролі юриста і надайте гр. Петровій відповідну консультацію. Чи може дружина Петрова представляти інтереси чоловіка у судовому процесі? Підготуйте алгоритм наступних дій дружини, гр. Петрова та юриста.*

Ситуаційна задача 2.

Радченко звернулася в Дніпровський районний суд м. Києва з заявою про визнання її чоловіка Радченка обмежено дієздатним на тій підставі, що він систематично зловживає алкогольними напоями і не приносить додому заробітну плату.

У судовому засіданні представник органа опіки і піклування дав висновок: заява Радченко підлягає задоволенню, тому що заробітна плата дружини невелика, у родині двоє неповнолітніх і одна малолітня дитина, поведінка чоловіка ставить родину в скрутне матеріальне становище.

Радченко в судові засідання не з'явився, хоча був повідомлений завчасно належним чином. Суд визнав Радченка обмежено дієздатним.

Завдання: *Чи правильно вирішив суд? Відповідь обґрунтуйте.*

Підготуйте проект заяви від імені дружини про визнання її чоловіка обмежено дієздатним. Поясніть правові наслідки визнання особи обмежено дієздатною.

Ситуаційна задача 3.

Свій день народження Суський вирішив відсвяткувати разом із друзями на морі. В ніч на 16 липня 2024 р. внаслідок аварії катер затонув. Серед врятованих Суського не було, у місці його проживання відомостей про те, де він знаходиться не має. Дружина Суського звернулася до суду із заявою про встановлення факту смерті чоловіка, у зв'язку з необхідністю призначення пенсії дітям в разі втрати годувальника. Суд розглянув справу й установив факт смерті Суського.

Завдання: *Чи правильне рішення суду?*

Навчальні завдання:

Завдання 1.

1. Підготуйте заяву про усиновлення дитини іноземцями.
2. Підготуйте заяву про усиновлення повнолітньої особи.
3. Підготуйте заяву про розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичної особи.

Завдання: *Які вимоги встановлено законом для таких заяв? Поясніть процесуальні особливості розгляду даних заяв.*

Завдання 2.

Опрацюйте в Єдиному державному реєстрі судових рішень ухвали про залишення заяви без розгляду, якщо під час розгляду справи у порядку окремого провадження виник спір про право та проаналізуйте їх.

Завдання: *Які саме підстави зумовили виникнення спору про право між учасниками справи? Чи спір було виявлено впродовж розгляду справи чи у вирішенні питання про її відкриття? Чи є процесуальні наслідки виявлення спору на різних стадіях провадження у справі?*

Тема 32. Виконання судових рішень у цивільних справах. Судовий контроль за виконанням судових рішень

(навч. час – 2 год.)

Ситуаційна задача 1.

Банківська установа звернулася до суду із скаргою на дії державного виконавця Крутькова М.Г., мотивуючи це тим, що у 2022 році за рішенням суду з боржника було стягнуто заборгованість за кредитним договором у сумі 27 705,67 доларів США, що еквівалентно 219 834 грн. 67 коп.

У 2023 році вказане рішення органом ДВС було виконано та постановою державного виконавця виконавче провадження закрито у зв'язку із виконанням рішення.

Проте, банк вважав, що рішення повною мірою не виконано, оскільки за обмінним курсом національної валюти України до долару США суму боргу у гривні зросла.

Судом першої інстанції у задоволенні скарги було відмовлено.

Завдання: Чи правомірні дії суду? Чи правомірні дії державного виконавця? Яким чином повинен бути вирішений спір?

Ситуаційна задача 2.

Судами було допущене негайне виконання таких рішень: – про поновлення на роботі та сплату заробітної плати за пів року; – про визнання права власності на автомобіль та усунення перешкод в користуванні ним; – про встановлення факту постійного проживання на території України з 2001 р. по цей час; – про відібрання дитини.

Завдання: Вкажіть, в яких випадках суд допускає негайне виконання рішень. Чи правильні такі дії судів? У яких випадках допускається негайне виконання судових рішень? За якими правилами здійснюється негайне виконання судових рішень?

Ситуаційна задача 3.

Захарова Г.О. звернулася до суду з заявою про видачу дублікату виконавчого листа на виконання рішення Козятинського міськрайонного суду Вінницької області від 28.09.2021 про стягнення з Захарова П.П. на її користь аліментів на неповнолітню доньку Захарову І.П., до досягнення нею повноліття у розмірі 1/2 частки заробітку щомісячно.

Свої вимоги мотивувала тим, що рішенням Козятинського міськрайонного суду Вінницької області від 28.09.2021 з Захарова П.П. стягнуто на її користь аліменти на неповнолітню доньку Захарову І.П., в розмірі 1/2 частини зі всіх видів його заробітку, але не менше 30 % прожиткового мінімуму встановленого для дитини відповідного віку щомісячно, починаючи з 31.08.2007 і до повноліття дитини.

Виконавчий лист про стягнення аліментів з Захарова П.П. на її користь втрачений виконавчою службою.

Завдання: Яке рішення має прийняти суд? До якого суду необхідно звернутись заявниці? Визначте порядок видачі дубліката виконавчого листа. Визначте, чи необхідно заявниці сплачувати судовий збір?

Ситуаційна задача 4.

Приватний виконавець виконавчого округу Київської області Говоров П.В. звернувся до суду з поданням про тимчасове обмеження особи у праві виїзду за межі України боржника Колосова Г.П., посилаючись на те, що у нього на виконанні перебуває виконавче провадження № АСВП:55954479 по примусовому виконанню виконавчого листа, виданого Оболонським районним судом міста Києва по справі № 2/756/489/16 від 03.03.2022 року про стягнення з Колосова Г.П. на користь Крутько Б.Б. 4 915 345 грн. 73 коп. боргу.

В обґрунтування своїх вимог приватний виконавець посилається на ті обставини, що будь-яких дій боржником на виконання вимог не здійснено, судові рішення до теперішнього

часу боржником не виконано, він ухиляється від явки до приватного виконавця та від сплати боргу, неодноразово виїзжав за межі України, тому вважає, що потрібно вжити заходів та обмежити боржника у праві виїзду за кордон до належного виконання ним відповідних зобов'язань.

Завдання: Яке рішення має прийняти суд? Який строк розгляду подання про тимчасове обмеження особи у праві виїзду за межі України? Чи можна вважати наявність невиконаних зобов'язань підставою для тимчасового обмеження у праві виїзду за кордон? Чи зміниться рішення суду, якщо Колосов Г.П. ухиляється від виконання зобов'язань ненавмисно, а через невиліковну хворобу?

Тема 34. Визнання та виконання рішень іноземних судів, міжнародних комерційних арбітражів в Україні, надання дозволу на примусове виконання рішень третейського суду

(навч. час – 2 год.)

Ситуаційна задача 1:

До суду України звернулася юридична особа, зареєстрована в Польщі, про надання дозволу на примусове виконання рішення, ухваленого іноземним судом (судом Польщі). Боржник – юридична особа, зареєстрована в Україні, подала заперечення на клопотання про надання дозволу на виконання рішення іноземного суду, обґрунтовуючи його тим, що рішення суду не може бути виконано, оскільки судом Польщі було неповно досліджено докази та з'ясовано обставини справи, зокрема не призначено експертизу та не повідомлено його належним чином про час та місце розгляду справи.

Завдання: Проаналізуйте умови задачі? Які процесуальні дії має вчинити суд? Яке рішення має ухвалити суд?

Ситуаційна задача 2:

Юридична особа, зареєстрована в Молдові, звернулася до місцевого суду у місті Києві про надання дозволу на примусове виконання ухвали суду Молдови про накладення арешту на грошові кошти, що знаходяться на рахунках фізичної особи – підприємця, який є громадянином України. Відповідне клопотання було заявлено на підставі Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності 1992 року (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_076#Text), що втратила чинність на підстав Закону України від 12.01.2023 року № 2855-IX «Про вихід з Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності».

Завдання: Проаналізуйте умову задачі? Як має вчинити суд? Чи підлягає таке клопотання задоволенню?

Практична ситуація 3.

Заінтересована особа звернувся до суду з клопотанням про визнання та надання дозволу на примусове виконання на території України постанови суду Ізраїлю у частині участі його у вільному спілкуванні з дочкою.

Суд першої інстанції вирішив клопотання задовольнити та надав дозвіл на примусове виконання на території України постанови суду з сімейних справ Тель-Авівського округу.

Апеляційний суд дійшов висновку про відсутність підстав для задоволення клопотання.

Суд апеляційної інстанції виходив з того, що оскільки між Україною та державною Ізраїль не укладено міжнародного договору про взаємне надання правової допомоги, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, щодо визнання та примусового виконання рішень судів держави Ізраїль на території України, а тому у суду першої інстанції не було правових підстав для визнання та надання дозволу на примусове виконання на території України постанови суду з сімейних справ.

Завдання: Яке рішення має ухвалити суд касаційної інстанції?

Практичне завдання 4:

Знайдіть в Єдиному державному реєстрі судових рішень (URL.: <https://reyestr.court.gov.ua>) ухвали судів про відмову у задоволенні клопотання про примусове виконання рішення іноземного суду.

Проаналізуйте підстави відмови та мотиви ухвалення відповідного судового рішення.

Практичне завдання 5:

Знайдіть в Єдиному державному реєстрі судових рішень (URL.: <https://reyestr.court.gov.ua>) ухвали судів про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу в Україні та про відмову у визнанні і наданні дозволу на виконання.

Проаналізуйте відповідні ухвали, вимоги чинного законодавства щодо їх змісту.

Розгляньте підстави відмови у визнанні і наданні дозволу на виконання рішень міжнародних комерційних арбітражів в Україні та мотиви ухвалення відповідних судових рішень.

Проаналізуйте положення Конвенції про визнання та приведення до виконання іноземних арбітражних рішень та Європейської конвенції про зовнішньоторговельний арбітраж 1958 року.

Практичне завдання 6:

Знайдіть в Єдиному державному реєстрі судових рішень (URL.: <https://reyestr.court.gov.ua>) ухвали судів про відмову у видачі виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду.

Проаналізуйте підстави відмови та мотиви ухвалення відповідних судових рішень.

5. Завдання для самостійної роботи

5.1. Орієнтовні тестові завдання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу

Цивільне право (загальна та особлива частини)

1. Цивільне право як галузь права – це:

- a) система знань;
- b) частина науки про право;
- c) сукупність категорій та суджень;
- d) система правових норм.

2. Цивільне право як наука – це:

- a) сукупність правових норм;
- b) система знань, ідей, теорій, концепцій та доктрин про закономірності становлення і розвитку цивільно-правових явищ;
- c) сукупність суспільних відносин;
- d) сукупність засобів та прийомів впливу.

3. Що є предметом цивільного права?

- a) особисті немайнові відносини;
- b) майнові відносини;
- c) товарно-грошові відносини;

d) майнові та особисті немайнові відносини.

4. Хто є учасниками цивільних відносин?

- a) фізичні та юридичні особи;
- b) фізичні, юридичні особи та держава;
- c) фізичні, юридичні особи, держава та територіальні громади;
- d) фізичні, юридичні особи, держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, іноземні держави та інші суб'єкти публічного права.

5. Методом правового регулювання в цивільному праві є:

- a) метод цивільно-правового регулювання;
- b) метод примусу;
- c) імперативний метод;
- d) метод заборони.

6. Що означає "автономія волі сторін" як ознака методу цивільно-правового регулювання?

- a) право сторін визначати характер власних взаємовідносин у межах, встановлених законом;
- b) можливість самостійно і вільно проявляти та формувати свою волю;
- c) можливість мати рівні суб'єктивні права та юридичні обов'язки;
- d) властивість суб'єкта відносин нести цивільно-правову відповідальність.

7. Функціями цивільного права є:

- a) функція соціального контролю;
- b) прикладна;
- c) регулятивна, охоронна, компенсаційна та превентивна;
- d) охоронна, превентивна та узгодженості інтересів.

8. Що означає "свобода договору"?

- a) правову охорону прав та інтересів сторін при укладенні договору;
- b) визнання за суб'єктом цивільного права можливості укладати договори (чи утриматися від їх укладання) та визначати їх зміст на власний розсуд відповідно до досягнутої з контрагентом домовленості;
- c) визнання за суб'єктом цивільного права можливості вільно обирати тип і характер своєї поведінки;
- d) закріплення в законодавчому порядку загального правила про право здійснювати підприємницьку діяльність, а також встановлення юридичних гарантій реалізації цього права.

9. Що становить основу цивільного законодавства України?

- a) Цивільний кодекс України;
- b) акти Президента України;
- c) Конституція України;
- d) постанови Кабінету Міністрів України.

10. Чи мають право сторони відступити від положень актів цивільного законодавства і врегулювати свої відносини на власний розсуд?

- a) ні, не мають права;
- b) так, мають право;
- c) так, за винятком укладення односторонніх договорів;

d) так, окрім випадків, якщо в цих актах прямо вказано про це, або якщо обов'язковість для сторін положень актів цивільного законодавства впливає з їх змісту або із суті відносин між сторонами.

11. Чи має акт цивільного законодавства зворотню дію у часі?

- a) ні;
- b) ні, крім випадків, коли він пом'якшує або скасовує цивільну відповідальність особи;
- c) так;
- d) так, окрім випадків встановлених законом.

12. Звичаєм є:

- a) правило поведінки, яке не встановлене актами цивільного законодавства, але є усталеним у певній сфері цивільних відносин;
- b) правило поведінки, встановлене актами цивільного законодавства;
- c) поведінка сторін при укладенні договору;
- d) правило поведінки, яке зафіксоване у відповідному документі.

13. Що з перерахованого не є складовою цивільного законодавства відповідно до сфери правового регулювання?

- a) закони;
- b) страхове законодавство;
- c) торгівельне законодавство;
- d) транспортне законодавство.

14. Скільки частин складають систему цивільного права України?

- a) три;
- b) дві;
- c) п'ять;
- d) шість.

15. Який із перерахованих інститутів не входить до загальної частини цивільного права?

- a) представництво;
- b) строки та терміни;
- c) об'єкти цивільних відносин;
- d) договірні зобов'язання.

16. Не є об'єктом цивільних прав:

- a) гроші;
- b) цінні папери;
- c) правочин;
- d) інформація.

17. Об'єктами, що не можуть бути предметом цивільно-правових угод або іншим чином переходити від однієї особи до іншої, є:

- a) об'єкти, що перебувають у вільному обігу;
- b) об'єкти, що обмежені в цивільному обігу;
- c) цінні папери;
- d) об'єкти, що вилучені з цивільного обігу.

18. Чи можуть бути предметом цивільного обороту тварини, занесені до Червоної книги України?

- a) ні;
- b) лише у випадках та порядку, встановлених законом;
- c) так;
- d) так, якщо не будуть при цьому порушуватись правила поведження з тваринами.

19. Індосамент – це:

- a) вид цінного паперу;
- b) особа, яка передає право за цінним папером;
- c) передавальний надпис, вчинений на цінному папері;
- d) володілець цінного паперу.

20. На які речі поширюється правовий режим нерухомих речей?

- a) на тварин;
- b) на цінні папери;
- c) на неподільні речі;
- d) на повітряні та морські судна.

21. Майно – це:

- a) окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки;
- b) сукупність речей;
- c) сукупність речей, що утворюють єдине ціле;
- d) сукупність нерухомих речей.

22. Складові частини речі – це:

- a) сукупність речей, які утворюють єдине ціле, що дає змогу використовувати його за призначенням;
- b) все те, що не може бути відокремлене від речі без її пошкодження або істотного знецінення;
- c) все те, що виробляється, добувається, одержується з речі або приноситься річчю;
- d) все те, що може бути виділене з речі без втрати її цільового призначення.

23. Кому належать продукція, плоди та доходи від речі?

- a) власникові речі;
- b) власникові речі, якщо інше не встановлено договором або законом;
- c) володільцю речі;
- d) користувачу речі.

24. Чи може бути предметом застави підприємство як єдиний майновий комплекс?

- a) так, якщо інше не встановлено законом або договором;
- b) так;
- c) ні;
- d) лише у випадках і в порядку, встановлених законом.

25. До якого виду цінних паперів відносяться акції?

- a) пайових;
- b) боргових;
- c) похідних;
- d) товаророзпорядчих.

26. Залежно від підстав виникнення відповідальність поділяється на:

- a) повну та обмежену;
- b) договірну та недоговірну;

- c) субсидіарну та солідарну;
- d) відшкодування збитків та сплату неустойки.

27. Відповідальність за порушення існуючого між визначеними сторонами зобов'язання, що становить додатковий до основного, вже існуючого, юридичний обов'язок, називається:

- a) недоговірною;
- b) деліктною;
- c) субсидіарною;
- d) договірною.

28. Відповідальність за порушення цивільних прав та обов'язків, що виникають не з договору, а з інших підстав (юридичних фактів), називається:

- a) солідарною;
- b) збільшеною;
- c) недоговірною;
- d) договірною.

29. Форма та розмір недоговірної відповідальності встановлюються:

- a) договором;
- b) договором або законом;
- c) виключно законом;
- d) всі відповіді невірні.

30. Залежно від розміру цивільно-правова відповідальність може бути:

- a) договірною або деліктною;
- b) солідарною або частковою;
- c) субсидіарною;
- d) повною, обмеженою та кратною.

31. Солідарна відповідальність виникає:

- a) лише у випадках, встановлених договором або законом;
- b) завжди, якщо у зобов'язанні беруть участь кілька боржників або кілька кредиторів;
- c) лише у випадках, встановлених договором;
- d) лише у випадках, встановлених законом.

32. В якому випадку настає субсидіарна відповідальність?

- a) у разі відповідальності учасників повного товариства між собою за зобов'язаннями цього товариства;
- b) у разі відповідальності батьків (усиновителів) або піклувальника за шкоду, завдану неповнолітнім;
- c) у разі відповідальності осіб, які спільними діями завдали шкоду;
- d) у разі неподільності предмета зобов'язання.

33. В якому випадку настає солідарна відповідальність?

- a) у разі відповідальності учасників товариства з додатковою відповідальністю за зобов'язаннями товариства;
- b) у разі відповідальності батьків (усиновителів) або опікуна за шкоду, завдану малолітнім;
- c) у разі відповідальності опікуна за шкоду, завдану недієздатною особою;
- d) у разі відповідальності осіб, які спільними діями завдали шкоду.

34. Сплата неустойки – це:

- a) форма відповідальності;
- b) вид відповідальності;
- c) ознака відповідальності;
- d) підстава відповідальності.

35. Відшкодування збитків – це:

- a) вид відповідальності;
- b) умова відповідальності;
- c) форма відповідальності;
- d) підстава відповідальності.

36. Недоговірна шкода виникає:

- a) як наслідок порушення договірного зобов'язання;
- b) як наслідок порушення абсолютного права потерпілого;
- c) внаслідок втрати заробітку;
- d) внаслідок знищення речі.

37. Втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які вона зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права, називаються:

- a) упущена вигода;
- b) моральна шкода;
- c) неодержані доходи.
- d) реальні збитки.

38. Яка обставина не звільняє від відповідальності за порушення зобов'язання?

- a) непереборна сила;
- b) груба необережність кредитора;
- c) казус;
- d) форс-мажор.

39. Які правові наслідки передбачено законом за порушення зобов'язання з вини кредитора?

- a) суд звільняє від відповідальності боржника;
- b) боржник за грошовим зобов'язанням не сплачує проценти;
- c) суд відповідно зменшує розмір збитків та неустойки, які стягуються з боржника;
- d) законом не передбачено.

40. Надзвичайна та невідворотна за даних умов подія – це:

- a) казус;
- b) випадок;
- c) форс-мажор;
- d) непереборна сила.

41. Договір, за яким одна сторона, яка здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати у встановлений строк (строки) товар у власність другої сторони для використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, є договором:

- a) підряду;
- b) поставки;
- c) роздрібної купівлі-продажу;
- d) контракції.

42. За метою придбання товару договір поставки відрізняється від договору:

- a) купівлі-продажу;
- b) контрактації;
- c) ренти;
- d) найму (оренди).

43. Договір поставки є договором:

- a) односторонній, консенсуальний, відплатний;
- b) двосторонній, реальний, безвідплатний;
- c) односторонній, реальний, відплатний;
- d) двосторонній, консенсуальний, відплатний.

44. Продавцем (постачальником) у договорі поставки може бути:

- a) будь-яка фізична або юридична особа;
- b) некомерційна організація;
- c) фізична та юридична особа – підприємці;
- d) фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності.

45. Якщо в договорі строк дії договору поставки не визначений, він вважається укладеним на:

- a) п'ять років;
- b) три роки;
- c) два роки;
- d) один рік.

46. Приймання продукції за якістю й комплектністю при одноміській поставці проводиться після надходження продукції на склад не пізніше:

- a) 5 днів;
- b) 10 днів;
- c) 15 днів;
- d) 20 днів.

47. Договір, укладений державним замовником від імені держави з виконавцем державного замовлення, в якому визначаються економічні і правові зобов'язання сторін і регулюються взаємовідносини замовника і виконавця є:

- a) договором поставки;
- b) державним контрактом;
- c) комерційним договором;
- d) державним замовленням.

48. Договір позички може бути договором:

- a) консенсуальним або публічним;
- b) консенсуальним або реальним;
- c) реальним або умовним;
- d) реальним або публічним.

49. Сторонами договору позички є:

- a) наймодавець і наймач;
- b) позичкодавець і наймач;
- c) орендодавець і орендар;
- d) позичкодавець і користувач.

50. У простій письмовій формі укладається договір позички:

- a) речей побутового призначення;
- b) між фізичною та юридичною особою, між юридичними особами;
- c) транспортного засобу;
- d) будівлі або іншої капітальної споруди строком понад один рік.

51. Договір позички транспортного засобу, в якому хоча б однією стороною є фізична особа укладається у формі:

- a) усній;
- b) простій письмовій;
- c) письмовій нотаріально посвідченій;
- d) письмовій та підлягає державній реєстрації.

52. Юридична особа, яка здійснює підприємницьку діяльність, не може передавати речі у безоплатне користування:

- a) юридичній особі та членам її органу або контролю;
- b) фізичній особі – приватному підприємцю;
- c) керівнику органу місцевого самоврядування;
- d) особі, яка є її засновником, учасником, керівником, членом її органу управління або контролю.

53. Якщо позичкодавець не виконує обов'язку передати річ у користування, друга сторона має право вимагати:

- a) прискорити передачу речі згідно договору;
- b) розірвання договору та відшкодування завданих збитків;
- c) сплати штрафу за неналежне виконання договору;
- d) сплати штрафу та відшкодування реальних збитків.

54. Чи припиняється договір позички у випадку смерті фізичної особи, якій річ було передано в користування?

- a) не припиняється, оскільки права користувача переходять до його спадкоємців;
- b) припиняється, якщо інше не встановлено договором;
- c) не припиняється, в силу закону;
- d) припиняється в силу закону.

55. Кожна із сторін договору позички, укладеного на невизначений строк, може відмовитися від договору в будь-який час, письмово попередивши про це другу сторону за:

- a) один місяць;
- b) два місяці;
- c) три місяці;
- d) шість місяців.

56. Якщо річ за договором позички потребує особливого догляду або зберігання, користувач зобов'язаний повідомити позичкодавця про відмову від договору не пізніше як за:

- a) три дні до повернення речі;
- b) сім днів до повернення речі;
- c) десять днів до повернення речі;
- d) п'ятнадцять днів до повернення речі.

57. Якщо річ самочинно передана у користування іншій особі позичкодавець має право вимагати:

- a) розірвання договору і відшкодування збитків;
- b) сплати штрафу;
- c) розірвання договору і повернення речі;
- d) розірвання договору і сплати штрафу.

58. Якщо при укладенні договору позички позичкодавець не повідомив користувача про всі права третіх осіб на річ, що передається у позичку, користувач має право вимагати:

- a) сплати штрафу та відшкодування збитків;
- b) відшкодування моральної шкоди;
- c) сплати штрафу;
- d) розірвання договору та відшкодування збитків.

59. Договір, за яким сторони (учасники) зобов'язуються спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення певної мети, що не суперечить закону, є договором:

- a) установчим;
- b) засновницьким;
- c) простого товариства;
- d) про спільну діяльність.

60. Договір про спільну діяльність може бути:

- a) консенсуальним, безвідплатним, двостороннім або багатостороннім;
- b) реальним, безвідплатним, взаємним;
- c) реальним, відплатним, одностороннім;
- d) консенсуальним, безвідплатним, взаємним.

61. Учасниками договору про спільну діяльність можуть бути:

- a) фізичні та юридичні особи;
- b) іноземні інвестори;
- c) фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності;
- d) усі особи, зазначені в п. „а” – „в”.

62. Договір про спільну діяльність укладається у формі:

- a) усній;
- b) письмовій;
- c) письмовій нотаріально посвідченій;
- d) письмовій та підлягає державній реєстрації.

63. Договір, за яким сторони (учасники) беруть зобов'язання об'єднати свої вклади та спільно діяти з метою одержання прибутку або досягнення іншої мети, є договором:

- a) простого товариства;
- b) про спільну діяльність;
- c) засновницьким;
- d) установчим.

64. Сторонами договору простого товариства, який укладається для здійснення підприємницької діяльності, можуть бути:

- a) об'єднання юридичних осіб і фонди;
- b) товариства та установи;

- c) приватні підприємці і (чи) комерційні організації;
- d) релігійні організації.

a. 65. Основними обов'язками учасників договору простого товариства є:

- b) внесення вкладу;
- c) ведення спільно з іншими учасниками передбаченої договором діяльності;
- d) укладати правочини від свого імені в інтересах всіх учасників;
- e) здійснювати дії, зазначені в п. „а” – „б”.

66. Вкладом учасника вважається:

- a) спільне майно, в тому числі грошові кошти, інше майно;
- b) професійні та інші знання, навички та вміння;
- c) ділова репутація та ділові зв'язки;
- d) все, зазначене в п. „а” – „в”.

67. Вироблена у результаті спільної діяльності продукція та одержані від такої діяльності плоди і доходи є:

- a) особистою власністю учасників;
- b) спільною частковою власністю учасників;
- c) спільною сумісною власністю учасників;
- d) змішаною власністю.

68. У відносинах з третіми особами повноваження учасника вчиняти правочини від імені всіх учасників посвідчується:

- a) договором доручення;
- b) договором простого товариства;
- c) довіреністю, виданою йому іншими учасниками;
- d) довіреністю, виданою йому іншими учасниками, або договором простого товариства.

69. Учасники договору простого товариства за спільними зобов'язаннями, що виникли не з цього договору, відповідають:

- a) солідарно;
- b) субсидіарно;
- c) в порядку регресу;
- d) своєю частиною вкладу у спільне майно.

70. Якщо договір простого товариства пов'язаний із здійсненням його учасниками підприємницької діяльності, учасники за всіма спільними зобов'язаннями незалежно від підстав їх виникнення відповідають:

- a) в порядку регресу;
- b) солідарно;
- c) субсидіарно;
- d) своєю частиною вкладу у спільне майно.

71. Прибуток, одержаний учасниками договору простого товариства в результаті їх спільної діяльності, розподіляється:

- a) порівну між учасниками;
- b) відповідно до вкладу кожного учасника в результат їх спільної діяльності;
- c) пропорційно вартості вкладів учасників у спільне майно;
- d) за домовленістю учасників.

72. Договір простого товариства припиняється у разі:

- a) виділу частки учасника на вимогу його кредитора, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників;
- b) спливу строку договору простого товариства;
- c) досягнення мети товариства або настання обставин, коли досягнення мети товариства стало неможливим;
- d) у всіх випадках, передбачених в п. „а” – „в”.

73. З моменту припинення договору простого товариства його учасники за невиконаними спільними зобов'язаннями щодо третіх осіб несуть відповідальність:

- a) дольову;
- b) солідарну;
- c) субсидіарну;
- d) в порядку регресу.

74. Учасник може зробити заяву про відмову від подальшої участі у безстроковому договорі простого товариства, до виходу з договору не пізніше як за:

- a) один рік;
- b) дев'ять місяців;
- c) шість місяців;
- d) три місяці.

75. Учасник договору простого товариства, укладеного на визначений строк, або договору, у якому досягнення мети визначено як скасувальна умова, має право вимагати розірвання договору у відносинах з іншими учасниками через поважну причину з відшкодуванням іншим учасникам:

- a) реальних збитків, завданих розірванням договору;
- b) неустойки;
- c) упущеної вигоди;
- d) збитків.

Цивільне процесуальне право**1. З яких частин складається рішення суду:**

- a) вступної, попередньої, мотивувальної, резолютивної
- b) вступної, описової, мотивувальної, резолютивної
- c) вступної, описової, заключної, резолютивної
- d) початкової, описової, мотивувальної, резолютивної

2. Чи попереджається свідок про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве показання:

- a) за умови, що він раніше притягався до кримінальної відповідальності за цей злочин
- b) так
- c) ні
- d) при досягненні віку 16 років

3. У судах апеляційної інстанції справи розглядаються:

- a) колегією у складі одного судді і двох народних засідателів
- b) колегією у складі трьох суддів
- c) колегією у складі п'яти суддів
- d) суддею одноособово

4. Зупинення провадження у справі - це:

- a) у деяких випадках право, а в деяких – обов'язок суду
- b) обов'язок суду
- c) право суду
- d) обов'язок суду, якщо сторони заявили відповідне клопотання

5. Яка з перерахованих ухвал не може бути оскаржена в апеляційному порядку окремо від рішення суду:

- a) про відмову у відкритті провадження у справі
- b) про зупинення провадження по справі
- c) про роз'яснення рішення
- d) про оголошення перерви у судовому засіданні

6. В порядку окремого провадження розглядаються справи про:

- a) усиновлення
- b) відшкодування моральної шкоди
- c) поділ спільного майна подружжя
- d) визнання правочину недійсним

7. Протягом якого строку з дня проголошення рішення суду подається апеляційна скарга:

- a) 3 дні
- b) 5 днів
- c) 15 днів
- d) 10 днів

8. Позов про встановлення батьківства належить до :

- a) позовів про визнання
- b) позовів про присвоєння
- c) позовів про присудження
- d) конститутивних (перетворювальних) позовів

9. Суд не допускає негайне виконання рішень у справах про:

- a) присудження працівникові виплати заробітної плати
- b) стягнення аліментів
- c) розлучення
- d) розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю

10. До витрат, пов'язаних з розглядом судової справи, належать:

- a) витрати на правову допомогу
- b) витрати сторін та їх представників, що пов'язані з явкою до суду
- c) витрати на проведення експертизи
- d) правильно все вище зазначене

11. Виконавчий лист може бути пред'явлено до виконання протягом:

- a) одного року
- b) шести місяців
- c) двох років
- d) трьох років

12. Якщо спір між тими ж сторонами, з того ж предмету і з тих же підстав розглядається в іншому суді, суд:

- a) залишає заяву без розгляду
- b) зупиняє провадження у справі,
- c) відкладає розгляд справи
- d) закриває провадження у справі

13. Процесуальною формою судового розгляду є:

- a) судові слухання
- b) правосуддя
- c) розгляд справи по суті
- d) судові засідання

14. Першими на судових дебатах виступає:

- a) третя особа, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору
- b) суд
- c) прокурор, який звернувся до суду для захисту права іншої особи
- d) відповідач

15. Суд оцінює докази за:

- a) принципами справедливості
- b) внутрішнім переконанням
- c) принципами моралі
- d) юридичною силою кожного доказу

16. Позови, що виникають з приводу нерухомого майна, пред'являються до суду за місцезнаходженням:

- a) майна або основної його частини
- b) відповідача
- c) державного виконавця
- d) позивача

17. Чи фіксується хід судового засідання відеозаписувальними технічними засобами за наявності заперечень з боку будь-кого з учасників:

- a) лише з дозволу прокурора
- b) так
- c) лише з дозволу суду
- d) ні

18. Обов'язок щодо доказування обставин справи покладається на:

- a) суд
- b) свідків
- c) сторони
- d) експерта

19. У наказному провадженні розглядаються вимоги про:

- a) стягнення нарахованої, але не виплаченої заробітної плати
- b) визнання правочину недійсним
- c) встановлення правовідношення
- d) відшкодування шкоди

20. Представником у суді не може бути:

- a) один із співучасників за дорученням інших співучасників

- b) особа, над якою встановлено опіку
- c) адвокат
- d) суддя як законний представник

21. Прокурор пред'являє позов до суду шляхом подання:

- a) протесту
- b) позовної заяви
- c) скарги
- d) письмового висновку

22. Підставою для касаційного оскарження судових рішень є:

- a) серед запропонованих варіантів правильної відповіді немає
- b) неправильне застосування судом норм матеріального права
- c) неправильне застосування судом норм процесуального права
- d) неправильне застосування судом норм матеріального та процесуального права

23. Судове доручення іноземного суду не приймається до виконання у разі, якщо воно:

- a) правильної відповіді немає
- b) не суперечить законодавству України
- c) не належить до юрисдикції цього суду
- d) не суперечить міжнародним договорам

24. Які суди мають право розглядати цивільні справи по першій інстанції:

- a) Верховний суд України
- b) місцеві суди
- c) місцеві і апеляційні суди
- d) суди всіх ланок судової системи

25. Які з цих осіб не наділені правом апеляційного оскарження:

- a) сторони
- b) особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їх права та обов'язки
- c) інші особи, які беруть участь у справі
- d) суддя суду першої інстанції

26. Строк розгляду справ про поновлення на роботі становить:

- a) один місяць
- b) 10 днів
- c) 7 днів
- d) два місяці

27. Державний виконавець зобов'язаний винести постанову про відкриття виконавчого провадження протягом:

- a) трьох днів з дня надходження до нього виконавчого документа
- b) десяти днів з дня надходження до нього виконавчого документа
- c) одного дня з дня надходження до нього виконавчого документа
- d) п'яти днів з дня надходження до нього виконавчого документа

28. Суд поновлює процесуальний строк, встановлений:

- a) судовим розпорядником
- b) судом

- c) прокурором
- d) законом

29. До якого суду подається заява про видачу судового наказу:

- a) суду апеляційної інстанції
- b) Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ
- c) суду першої інстанції
- d) Верховного Суду України

30. Суддя відкриває провадження у цивільній справі:

- a) за власною ініціативою або на підставі позовної заяви
- b) завжди за власною ініціативою.
- c) не інакше як на підставі заяви про відкриття провадження у справі
- d) не інакше як на підставі позовної заяви

31. У разі повторної неявки без поважної причини в судове засідання позивача, повідомленого належним чином, суд:

- a) залишає заяву без розгляду
- b) зупиняє провадження у справі
- c) відкладає розгляд справи
- d) закриває провадження у справі

32. Рішення міжнародного комерційного арбітражу може бути скасоване судом лише з підстав, передбачених:

- a) законодавством України
- b) Законом України «Про міжнародний комерційний арбітраж»
- c) правильної відповіді немає
- d) законодавством інших держав

33. Судовий наказ з дня отримання його копії боржником може бути скасований протягом:

- a) 5 днів
- b) 15 днів
- c) 10 днів
- d) 20 днів

34. Сторонами у судовому процесі є:

- a) позивач, відповідач і третя особа
- b) позивач, відповідач і суддя
- c) прокурор і адвокат
- d) позивач і відповідач

35. Строки, встановлені законом або судом, обчислюються :

- a) роками, місяцями, днями і годинами
- b) місяцями, днями і годинами
- c) роками, місяцями і днями,
- d) роками, тижнями і днями

36. Процесуальне правонаступництво відбувається у разі заміни:

- a) неналежного позивача
- b) особи у відносинах, щодо яких виник спір
- c) судді у зв'язку із задоволенням його клопотання про відвід
- d) неналежного відповідача

37. Протягом якого терміну суддя-доповідач вчиняє дії по підготовці справи до розгляду в суді апеляційної інстанції:

- a) 15 днів
- b) 10 днів
- c) 20 днів
- d) 5 днів

38. Державний виконавець, який забезпечив реальне, своєчасне і законне виконання виконавчого документа немайнового характеру, одержує винагороду в розмірі:

- a) не більше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
- b) не більше трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
- c) не більше п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
- d) винагорода не передбачена

39. Строк для подання заяви про перегляд у зв'язку з нововиявленими або виключними обставинами становить з дня встановлення обставин, що є підставою для перегляду:

- a) 1 місяць
- b) 1 рік
- c) 2 місяця
- d) 3 місяця

40. Забезпечення позову допускається:

- a) лише до початку судового розгляду справи
- b) тільки до чи під час попереднього судового засідання
- c) на будь-якій стадії розгляду цивільної справи
- d) тільки під час відкриття провадження у цивільній справі

41. Якщо ухвала має силу виконавчого документа то вона оформлюється з урахуванням вимог, встановлених законом України:

- a) Цивільним процесуальним кодексом
- b) «Про Державну виконавчу службу»
- c) «Про виконавче провадження»
- d) «Про судоустрій і статус суддів»

42. Розгляд справи по суті розпочинається з:

- a) вирішення клопотань учасників процесу
- b) постановлення відповідної ухвали
- c) доповіді головуєчого
- d) роз'яснення прав і обов'язків учасникам процесу

43. Позови не можуть бути об'єднані в одне провадження, якщо вони:

- a) пред'явлені різними позивачами
- b) викладені в різних позовних заявах
- c) є неоднорідними, тобто впливають з різних правовідносин
- d) пред'явлені до різних відповідачів

44. Касаційною інстанцією у цивільних справах є:

- a) Апеляційний суд м. Києва
- b) Вищий господарський суд України

- c) Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ
- d) Верховний Суд України

45. Втрачене судове провадження може бути відновлене за заявою:

- a) судового розпорядника
- b) прокурора
- c) осіб, які беруть участь у справі
- d) державного виконавця

46. Сторони мають право письмово визначити територіальну підсудність справи, крім справ, для яких встановлена:

- a) альтернативна підсудність
- b) виключна підсудність
- c) договірна підсудність
- d) загальна підсудність

47. Цивільну процесуальну правоздатність фізичні особи набувають з моменту:

- a) досягнення вісімнадцяти років
- b) народження
- c) досягнення шістнадцяти років
- d) отримання паспорта

48. Відмова стягувача від примусового виконання в процесі виконання рішення подається:

- a) до суду, який видав виконавчий документ
- b) державному виконавцеві, який передає її для визнання до суду за місцем виконання рішення
- c) до суду за місцем виконання рішення
- d) боржникові

49. Суд продовжує процесуальний строк, встановлений:

- a) судовим розпорядником
- b) судом
- c) законом
- d) прокурором

50. Примусове виконання судових рішень здійснюється:

- a) судовими виконавцями
- b) правоохоронними органами
- c) органами місцевого самоврядування
- d) державними виконавцями

51. До якого моменту дозволяється вступ правонаступника у цивільну справу:

- a) до набрання рішенням законної сили
- b) на будь-якій стадії
- c) до початку примусового виконання судового рішення
- d) до попереднього судового засідання

52. Порядок з'ясування обставин справи і порядок дослідження інших доказів визначається:

- a) законом, але може корегуватися судом
- b) виключно законом
- c) постановами Пленуму Верховного Суду України.

d) виключно судом

53. Законним представником у суді є:

- a) опікун
- b) юрисконсульт
- c) адвокат
- d) будь-яка повністю дієздатна особа

54. Прокурор не має право:

- a) збільшувати розмір позовних вимог
- b) змінювати підставу позову
- c) укладати мирову угоду
- d) відмовлятися від позову

55. У разі недостатності суми, стягненої з боржника для задоволення всіх вимог за виконавчими документами, в першу чергу задовольняються вимоги:

- a) працівників, пов'язані з трудовими правовідносинами
- b) щодо відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я
- c) щодо стягнення аліментів
- d) забезпечені заставою про стягнення з вартості заставленого майна

56. Суд апеляційної інстанції має право постановити окрему ухвалу у разі:

- a) оголошення перерви в ході судового розгляду
- b) виявлення під час розгляду справи порушення закону
- c) скасування рішення суду першої інстанції
- d) необхідності дослідження додаткових доказів

57. У разі первинної неявки в судове засідання однієї із сторін, стосовно якої немає відомостей про вручення їй повістки, суд:

- a) повинен відкласти розгляд справи
- b) може відкласти розгляд справи
- c) розглядає справу за відсутності цієї сторони
- d) закриває провадження у справі

58. Розгляд справи по суті закінчується:

- a) з'ясуванням у сторін можливості примирення
- b) постановленням відповідної ухвали
- c) безпосереднім переходом до судових дебатів
- d) судовими дебатами та ухваленням судового рішення

59. Рішення суду апеляційної інстанції набирають законної сили:

- a) після закінчення строку на касаційне оскарження
- b) через 15 днів з моменту їх проголошення
- c) з моменту їх проголошення
- d) через 30 днів з моменту їх проголошення

60. Які факти не є підставою для звільнення від доказування:

- a) встановлені вироком у кримінальній справі, що набрав законної сили
- b) визнані сторонами та іншими особами, які беруть участь у справі
- c) визнані судом загальновідомими
- d) встановлені у рішенні органу державної влади

61. Суд залишає позовну заяву без руху, якщо:

- a) заяву подано недієздатною особою
- b) заява не оплачена судовим збором
- c) справа не підпадає під цивільну юрисдикцію суду
- d) справа не підсудна цьому суду.

62. Процесуальне правонаступництво не допускається у разі:

- a) стягнення аліментів
- b) переведення боргу
- c) уступки вимоги
- d) реорганізації юридичної особи

63. Призначення експертизи за рішенням суду оформлюється:

- a) ухвалою
- b) записом до протоколу судового засідання
- c) постановою
- d) рішенням

64. Особи, які беруть участь у виконавчому провадженні, не можуть оскаржити:

- a) зволікання державного виконавця з вчиненням виконавчих дій
- b) задоволення заяви про відвід державного виконавця
- c) дії державного виконавця
- d) відмову державного виконавця від вчинення певної виконавчої дії

65. Письмовими доказами є:

- a) офіційні письмові довідки
- b) документи, акти, довідки, листування або витяги з них
- c) речі матеріального світу
- d) нотаріально посвідчені договори

66. Позов про розподіл майна, що є спільною сумісною власністю подружжя, належить до:

- a) позовів про присудження
- b) позовів про присвоєння
- c) позовів про визнання
- d) конститутивних (перетворювальних) позовів

67. Формою збирання доказів є:

- a) оцінка доказів
- b) подання позовної заяви
- c) надання судових доручень щодо збирання доказів
- d) дослідження доказів судом

68. Суд має право постановити ухвалу про роз'єднання кількох поєднаних в одному провадженні вимог у самостійні провадження, якщо:

- a) вони пред'явлені до різних відповідачів
- b) вони викладені в різних позовних заявах
- c) вони пред'явлені різними позивачами
- d) їх спільний розгляд ускладнює вирішення справи

69. Зустрічний позов подається:

- a) відповідачем

- b) третьою особою, яка не заявляє самостійних вимог
- c) третьою особою, яка заявляє самостійні вимоги
- d) співпозивачем

70. З яких дій розпочинається допит свідка:

- a) з питань відповідача щодо обставин справи
- b) з питань суду щодо обставин справи.
- c) з питань позивача щодо обставин справи
- d) з пропозиції суду розповісти все, що відомо свідкові по справі

71. Метою окремого провадження є:

- 72. встановлення наявності або відсутності юридичних фактів
- a) стягнення безспірної заборгованості
- b) вирішення спору
- c) відшкодування шкоди

73. Чи може свідок відмовитися від дачі показань:

- a) так, але лише за згодою особи, за заявою якої було викликано цього свідка
- b) так, у будь-якому разі
- c) ні, у будь-якому разі
- d) так, але лише у випадках, встановлених законом

74. Передача справи з одного суду до іншого здійснюється на підставі:

- a) окремої ухвали суду
- b) виконавчого листа
- c) ухвали суду
- d) рішення суду

75. Суд зобов'язаний призначити експертизу за заявою:

- a) позивача
- b) обох сторін
- c) відповідача
- d) свідка

Створення презентацій у PowerPoint

Загальні методичні рекомендації:

Мультимедійна презентація містить текстові матеріали, фотографії, малюнки, слайд-шоу, звукове оформлення і дикторський супровід, аудіо та відеофрагменти і анімації.

1. При оформленні мультимедійної презентації необхідно дотримуватися єдиного стилю подання інформації.
2. Всі слайди презентації повинні бути виконані в програмі Microsoft PowerPoint будь-якої версії в єдиному стилі.
3. Розмір файлу повинен бути не більш ніж 2Мб, кількість слайдів 10-15.
4. Має бути титульний, інформаційний та підсумковий слайди.
5. Титульний слайд повинен відображати тему презентації і хто її виконав (прізвище, ім'я, навчальна група, курс, факультет).
6. На підсумковому слайді вказується список використаних джерел та стислий висновок роботи.
7. Формат слайдів. Параметри сторінки: - розмір слайдів - екран; орієнтація - альбомна; ширина - 24 см.; висота - 18см.; нумерація слайдів з «1».

8. Формат видачі слайдів - «Презентація на екрані».
  9. Оформлення слайдів: шрифти для використання: TimesNewRoman, Arial, ArialNarrow. Не дозволяється змішувати різні типи шрифтів в одній презентації.
  10. Написання: звичайний, курсив, напівжирний; колір і розмір шрифту має бути підібраний так, щоб всі надписи чітко читати на обраному полі слайду.
  10. У титульному і підсумковому слайді використання анімаційних об'єктів не допускається.
  11. Слайди не переповнювати текстом.
  12. Використовувати прості слова та речення.
  13. Вимоги до інформації: науковість, логічність, доступність, однозначність, лаконічність, завершеність, достовірність, сучасність, достатність.
  14. Недопустимість граматичних та інших помилок.
  15. На одному слайді не рекомендується використовувати більш ніж 3 кольори: один для фону (світлий), другий для заголовку, третій для тексту.
  16. Таблична інформація вставляється до слайду як таблиця текстового процесора MS Word або табличного процесора MS Excel. Але не слід використовувати таблиці з великою кількістю даних.
  17. Діаграми готуються з використанням майстра діаграм табличного процесора MS Excel.
  18. Надписи до ілюстрованого матеріалу повинні відповідати його змісту.
  19. Файлу мультимедійної презентації надати ім'я та розширення ppt. Наприклад: Петренко А. С- petrenko_as.ppt або as_petrenko.ppt
- Примітка: у презентації розміщувати тільки оптимізовані (стислі) високої якості зображення.

Приблизна тематика (напрям розробки) презентацій у PowerPoint, що пропонуються (відповідно до структури навчальної дисципліни)

Цивільне право (загальна та особлива частини)

1. Загальна характеристика майнових відносин, що регулюються цивільним правом.
2. Інститут безвісної відсутності особи в цивільному праві.
3. Визнання фізичної особи померлою: поняття, підстави та правові наслідки.
4. Загальна характеристика інституту юридичної особи в цивільному праві.
5. Поняття та класифікація речей як об'єктів цивільного права.
6. Правовий режим рухомих та нерухомих речей в цивільному праві.
7. Поняття та види цінних паперів як об'єктів цивільного права.
8. Результати творчої діяльності як об'єкти цивільного права.
9. Інформація як об'єкт цивільного права.
10. Поняття та види представництва.
11. Поняття і правова природа речового права.
12. Обмеження та обтяження права власності.
13. Поняття та загальна характеристика інституту приватної власності.
14. Право довірчої власності в цивільному праві України.
15. Право власності юридичних осіб.
16. Право державної власності.
17. Право комунальної власності.
18. Загальна характеристика інституту спільної часткової власності.
19. Особливості (поняття і зміст) права власності в англосаксонській системі права.
20. Загальна характеристика інституту спільної сумісної власності.
21. Віндикаційний позов як речово-правовий спосіб захисту права власності.
22. Негаторний позов як речово-правовий спосіб захисту права власності.
23. Зобов'язально-правові способи захисту права власності.
24. Особисті та майнові права авторів за законодавством України.
25. Захист авторського та суміжних прав.

26. Право промислової власності.
27. Особисті та майнові права винахідників за законодавством України.
28. Захист прав авторів винаходів та корисних моделей.
29. Права на знаки для товарів і послуг та їх захист.
30. Міжнародна охорона авторських прав.
31. Правове регулювання інформаційних відносин в Україні.
32. Розвиток законодавства України у сфері інформаційних технологій.
33. Держава та інші публічно-правові утворення як суб'єкти цивільного права.
34. Попередній договір та протокол про наміри у системі договірних зв'язків.
35. Договори роздрібної купівлі-продажу з окремими нетиповими умовами
36. Правове регулювання купівлі-продажу іноземної валюти.
37. Договір аукціонного продажу.
38. Правове регулювання благодійної діяльності.
39. Договір короткострокового найму житла.
40. Договір про надання медичних послуг.
41. Договір про надання туристичних послуг.
42. Договір про надання освітніх послуг.
43. Порівняльна характеристика договору банківського вкладу і договору зберігання в банківській скриньці.
44. Умови та порядок додержання нотаріальної форми договорів у цивільному праві.
45. Особливості відповідальності малолітніх та неповнолітніх осіб у деліктних зобов'язаннях.
46. Ліцензійні договори на використання об'єктів промислової власності.
47. Авторський договір.
48. Порівняльно-правова характеристика спадкового договору, заповіту і договору довічного утримання.

Цивільне процесуальне право

1. Суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин, їх класифікація.
2. Суд – обов'язковий суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин.
3. Склад суду. Правове положення суддів у цивільному процесі. Вимоги щодо несумісності. Порядок призначення суддів.
4. Види, підстави представництва в суді.
5. Судові докази та доказування.
6. Судові витрати в цивільному судочинстві: поняття, види.
7. Поняття і види позову. Елементи позову.
8. Мирова угода.
9. Зміст і форма позовної заяви. Подання позовної заяви.
10. Поняття та порядок розгляду справи по суті.
11. Судове засідання – процесуальна форма розгляду цивільних справ.
12. Фіксування судового процесу.
13. Поняття та види судових рішень.
14. Заочний розгляд справи: поняття, умови і порядок.
15. Поняття та особливості наказного провадження.
16. Окреме провадження: поняття, суть, значення.
17. Процесуальні особливості розгляду справ окремого провадження.
18. Апеляційне оскарження: поняття, суть, основні положення
19. Касаційне оскарження: поняття, суть і значення. Право касаційного оскарження.
20. Провадження у зв'язку з нововиявленими або виключними обставинами.
21. Порядок звернення судових рішень до виконання. Відкриття виконавчого провадження.
22. Судовий контроль за виконанням судових рішень. Поворот виконання.

6. Індивідуальні завдання

6.1. Підготовка рефератів

Загальні методичні рекомендації: Реферат (доповідь) оформлюється у вигляді письмової роботи в обсязі 5-7 сторінок. Представляється на папері та електронному носії.

Приблизна тематика рефератів, доповідей (відповідно до структури навчальної дисципліни):

Цивільне право (загальна та особлива частини)

1. Поняття фізичної особи як людини. Поняття та зміст цивільної правоздатності фізичної особи.
2. Поняття та види дієздатності фізичної особи.
3. Підстави та правові наслідки обмеження фізичної особи у дієздатності та визнання її недієздатною.
4. Підстави та правові наслідки визнання фізичної особи безвісно відсутньою та оголошення її померлою.
5. Поняття та ознаки юридичної особи.
6. Правоздатність та дієздатність юридичних осіб та порядок їх реалізації.
7. Порядок виникнення та припинення юридичних осіб.
8. Види юридичних осіб.
9. Поняття та значення опіки та піклування.
10. Підстави встановлення опіки та піклування.
11. Права та обов'язки опікунів та піклувальників.
12. Припинення опіки та піклування.
13. Речі як об'єкти цивільних прав.
14. Гроші та валютні цінності як об'єкти цивільних прав.
15. Цінні папери як об'єкти цивільних прав.
16. Дії (результати робіт, послуги) як об'єкти цивільних прав.
17. Нематеріальні та особисті немайнові блага як об'єкти цивільного права.
18. Поняття та значення строків і термінів у цивільному праві.
19. Види строків.
20. Поняття та види строків позовної давності.
21. Підстави зупинення та переривання перебігу позовної давності.
22. Вимоги, на які позовна давність не поширюється.
23. Поняття та значення цивільно-правової відповідальності.
24. Види та форми цивільно-правової відповідальності.
25. Умови цивільно-правової відповідальності.
26. Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності.
27. Поняття та засоби захисту права власності.
28. Віндикаційний позов.
29. Негаторний позов.
30. Позов про визнання права власності.
31. Поняття та види способів забезпечення виконання зобов'язань.
32. Неустойка.
33. Порука.
34. Гарантія.
35. Завдаток.
36. Притримання.
37. Застава.
38. Поняття спадщини.

39. Підстави спадкування за законом.
40. Коло спадкоємців за законом.
41. Особливості спадкування окремих видів майна.
42. Прийняття та відмова від спадщини.
43. Поняття та ознаки правочину.
44. Класифікація правочинів.
45. Умови дійсності правочинів.
46. Види недійсних правочинів.
47. Правові наслідки визнання правочину недійсним.
48. Поняття та юридична характеристика договору найму (оренди).
49. Права та обов'язки сторін договору найму (оренди).
50. Припинення договору найму (оренди).
51. Договір прокату. Договір лізингу.
52. Поняття та істотні умови договору найму (оренди) житла.
53. Права наймача житла.
54. Обов'язки сторін за договором.
55. Підстави розірвання договору найму (оренди) житла.
56. Поняття та юридична характеристика договору підряду.
57. Істотні умови договору підряду.
58. Права та обов'язки сторін за договором підряду.
59. Відповідальність сторін за порушення умов договору підряду.
60. Договір побутового підряду.
61. Правове регулювання перевезень та їх види.
62. Поняття та юридична характеристика договору перевезення вантажу.
63. Права та обов'язки сторін за договором перевезення вантажу.
64. Відповідальність сторін за договором перевезення вантажу.
65. Договір перевезення пасажирів та багажу.
66. Поняття, види та форми страхування.
67. Поняття та юридична характеристика договору страхування.
68. Права та обов'язки сторін.
69. Порядок здійснення страхових виплат.
70. Припинення договору страхування.
71. Поняття та значення договору зберігання.
72. Права та обов'язки сторін.
73. Відповідальність сторін.
74. Характеристика спеціальних видів зберігання.
75. Юридична природа поняття джерела підвищеної небезпеки.
76. Класифікація джерел підвищеної небезпеки.
77. Умови відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки.
78. Особливості суб'єктного складу у зобов'язаннях, що виникають внаслідок завдання шкоди джерелом підвищеної небезпеки.
79. Обставини, що звільняють від відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки.
80. Умови відповідальності за шкоду, завдану життю та здоров'ю фізичної особи.
81. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я.
82. Відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілого.

Цивільне процесуальне право

1. Судова практика, її роль у цивільному судочинстві.
2. Право на справедливий судовий розгляд.
3. Конституційні засади цивільного судочинства.

4. Принцип верховенства права та законності в цивільному процесі.
5. Гласність та відкритість судового розгляду.
6. Диспозитивність в цивільному процесі.
7. Змагальність в цивільному процесі.
8. Відвід суду Самовідвід.
9. Учасники судового процесу. Їх процесуальні права та обов'язки.
10. Сторони - основні учасники цивільного процесу.
11. Співучасть у судовому процесі, як різновид процесуальної множинності суб'єктів.
12. Підстави необхідної та факультативної співучасті.
13. Значення інституту неналежність відповідача у судовому процесі.
14. Підстави процесуального правонаступництва.
15. Інститут третіх осіб у судовому процесі.
16. Відмінність третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору від співучасників(співпозивачів. співвідповідачів).
17. Участь у судовому процесі уповноваженого Верховної Ради з прав людини.
18. Участь прокуратури у судовому процесі.
19. Поняття та види представництва.
20. Адвокат у судовому процесі.
21. Законне представництво у суді.
22. Процесуальні види строків обчислення.
23. Судові витрати.
24. Сфери застосування заходів процесуального примусу.
25. Цивільна юрисдикція.
26. Розмежування юрисдикції цивільних, господарських, адміністративних судів.
27. Наказ та наказне провадження.
28. Окреме провадження в структурі цивільного судочинства.
29. Належність доказів і допустимість засобів доказування у судовій практиці.
30. Предмет доказування та обґрунтованість судових рішень.
31. Допит сторін, третіх осіб, їх представників, як свідків та їх правовий імунітет.
32. Показання свідків, порядок їх дослідження. Імунітет свідка.
33. Письмові та речові докази. Порядок їх дослідження.
34. Судова експертиза та висновок експерта у судовому процесі.
35. Позов та його види.
36. Пред'явлення позову та відкриття провадження по справі.
37. Відмова у прийнятті заяви у цивільній справі.
38. Підготовче провадження та порядок його проведення
39. Фіксування судового процесу.
40. Відкладення розгляду справи у судовій практиці.
41. Зупинення провадження у справі у судовій практиці.
42. Закриття провадження у справі у судовій практиці.
43. Залишення заяви без розгляду у судовій практиці.
44. Судове рішення, як акт правосуддя.
45. Вимоги, яким повинно відповідати судове рішення.
46. Засоби усунення недоліків рішення судом, який його ухвалив.
47. Законна сила судового рішення. Об'єктивні та суб'єктивні межі законної сили судового рішення.
48. Види ухвал суду першої інстанції.
49. Заочний розгляд справи.
50. Загальні правила окремого провадження.
51. Справи про обмеження цивільної дієздатності, визнання фізичної особи недієздатною та поновленню цивільної дієздатності фізичної особи.
52. Справи про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності.

53. Справи про визнання фізичної особи безвісно відсутньої або оголошення її померлою.
54. Справи про усиновлення.
55. Справи про встановлення фактів, що мають юридичне значення.
56. Справи про відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника та векселі.
57. Справи про передачу безхазяйної нерухомої речі у комунальну власність.
58. Справи про визнання спадщини відумерлою.
59. Справи про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку.
60. Справи про примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу.
61. Справи про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб.
62. Загальна характеристика апеляційного провадження.
63. Порядок реалізації права на апеляційне оскарження.
64. Розгляд цивільної справи судом апеляційної інстанції.
65. Повноваження суду апеляційної інстанції.
66. Підстави для скасування рішення суду в апеляційному порядку і передачі справи на новий розгляд.
67. Підстави для скасування рішень суду першої інстанції і ухвалення апеляційним судом нового рішення.
68. Ухвали і рішення суду апеляційної інстанції.
69. Загальна характеристика касаційного провадження.
70. Порядок реалізації права касаційного оскарження.
71. Повноваження суду касаційної інстанції.
72. Підстави для скасування судових рішень у касаційному порядку.
73. Провадження у зв'язку з нововиявленими або виключними обставинами.
74. Провадження у справах про оспорювання рішень міжнародних комерційних арбітражів.
75. Виконання судових рішень як частина судового розгляду.
76. Система органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень.
77. Публічні торги у виконавчому провадженні.
78. Провадження у справах за участю іноземних осіб.
79. Третейські суди в Україні.
80. Третейське судочинство: основні принципи.

7. Методи навчання

Під час освітнього процесу використовуються наступні методи навчання:

1) Інтерактивні методи:

- ✓ Відповіді на запитання і опитування думок студентів у форматі полілогу або групової бесіди.
- ✓ Аналіз історій і ситуацій.
- ✓ Дискусії, дебати, полеміки.
- ✓ Мозковий штурм.
- ✓ Відпрацювання навичок.
- ✓ Ігрове перевтілення.

2) Активні методи:

- ✓ Моделювання професійної діяльності.
- ✓ Навчання інших.
- ✓ Метод активних ігор.

3) Інноваційні методи:

- ✓ Компетентнісний (відповідно до ОПП ЗВО.
- ✓ Інтегровані методи навчання (безпосередньо такі - заняття-ділова зустріч, заняття-навчальна конференція, заняття-інсценування),
- ✓ Проектно-дослідницький метод.
- ✓ Робота з інформацією (відеоогляд, сторітелінг - за конкретно заданим напрямком).

4) Практичні методи:

- ✓ Практичні роботи.
- ✓ Вправи.
- ✓ Творчі роботи.

5) Методи дистанційного навчання:

- ✓ Відеоконференції в форматі лекцій або семінарів. Зв'язок студентів з викладачем забезпечують різноманітні сучасні платформи, такі як: Zoom, Moodle;
- ✓ Онлайн дискусії;
- ✓ Індивідуальне і групове консультування. Викладач дає додаткові роз'яснення щодо виконання завдань через чати та e-mail-надсилання;
- ✓ Віддалені практикуми і тестування;
- ✓ Відеозаписи лекцій;
- ✓ Вікторини, бліц-опитування, квізи.

8. Форми та методи контролю, критерії оцінювання результатів навчання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів, є такі:

- виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих нормативних та доктринальних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

8.1. Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних, семінарських та консультаціях, результати самостійної роботи осіб, що навчаються) рекомендується проводити за критеріями:

Завдання, задачі, роботи (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

- 0% - завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково або невчасно, а відповідь містить суттєві помилки методичного характеру;
- 60% - завдання виконано повністю, але невчасно, а відповідь містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте відповідь містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);
- 100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

8.2. Ситуаційні вправи, конкретні ситуації та інші завдання творчого характеру (% від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

- 0% - завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;
- 60% - завдання виконано повністю і вчасно, висновки містять окремі недоліки, судження особи, що навчається не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте висновки містять окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;
- 100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Форми поточного та підсумкового контролю

Для ефективної перевірки рівня засвоєння здобувачами знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни використовують наступні методи контролю:

- 1) метод усного контролю;
- 2) метод письмового контролю;
- 3) метод тестового контролю;
- 4) метод програмованого контролю.

Для перевірки рівня засвоєння здобувачами знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни використовують наступні форми контролю:

1) **Поточний контроль успішності** – це систематична перевірка знань здобувачів, яка проводиться викладачем на поточних заняттях відповідно до розкладу та відповідно до силабусу. Поточний контроль здійснюється на кожному занятті відповідно до конкретних цілей теми з метою перевірити ступінь та якість засвоєння матеріалу, що вивчається. В процесі поточного контролю оцінюється самостійна робота здобувачів щодо повноти виконання завдань, рівня засвоєння навчальних матеріалів, оволодіння практичними навичками аналітичної, дослідницької роботи та ін.

2) **Підсумковий контроль** – контроль навчальних досягнень здобувачів з метою оцінки якості освоєння ними програми навчальної дисципліни, що проводиться в період проміжної атестації у формі заліку або іспиту. Мета підсумкового контролю – виявити засвоєння навчальної дисципліни в цілому, розуміння навчального матеріалу, взаємозв'язок змісту навчального матеріалу, логіку його засвоєння тощо.

8.3. Рейтингова система оцінювання результатів навчання

8.3.1. Нормативне підґрунтя встановлення рейтингу компетентності здобувачів

Нормативним підґрунтям встановлення рейтингу компетентності є Закон України «Про вищу освіту». Відповідно до статті 50 Закону України «Про вищу освіту» формами організації освітнього процесу є: 1) навчальні заняття; 2) самостійна робота; 3) практична підготовка; 4) контрольні заходи.

Розподіл балів, з яких формується рейтинг компетентності здобувача, відбувається між поточним контролем (60 балів) та підсумковим контролем (40 балів).

8.3.2. Рейтинг компетентності здобувачів з навчальної дисципліни

Рейтинг компетентності з навчальної дисципліни, що забезпечуються кафедрою включає *рейтинг компетентності з навчальної роботи* (аудиторна робота та самостійна робота) та *рейтинг компетентності з підсумкового контролю* (контрольні заходи). Що відповідає пропорції за 100-бальною шкалою.

Якщо здобувач виявляє бажання займатися науковою роботою то йому додатково до підсумкового рейтингу компетентності з дисципліни можуть бути зараховані *бали наукової*

роботи. У разі зарахування додаткових балів за результатами наукової роботи загальний рейтинг компетентності здобувача з навчальної дисципліни не може перевищувати 100 балів¹.

Якщо сумарний рейтинг компетентності здобувача складає менше 60 балів він вважається таким, що має академічну заборгованість.

8.3.2.1. Рейтинг з навчальної роботи здобувача

Відповідно до структури навчального плану навчальна робота складається з аудиторної роботи (лекційні, семінарські, практичні заняття) і самостійної роботи.

Оцінювання компетентності з навчальної роботи здобувача з дисципліни здійснюється шляхом встановлення відповідного рівня знань за кожне навчальне заняття та виставлення балів від 2 до 5 (табл. 1).

Таблиця 1

Накопичення балів з тем за усі види робіт (має 60 балів)																Підсумковий контроль (має 40 балів)	Підсумкова кількість балів (має 100 балів)							
Тема 1.	Тема 3.	Тема 3	Тема 4.	Тема 5.	Тема 6.	Тема 7.	Тема 8.	Тема 9.	Тема 10.	Тема 11.	Тема 12.	Тема 13.	Тема 14.	Тема 15.....	Тема 30.	Тема 31.	Тема 32.	Тема 33.	Тема 34.	Тема 35.	Тема 36.	Екзамен	100 б.	
5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	40 б.			100 б.

Важливо пам'ятати, що бали це не число, що отримуються в результаті вимірювань і обчислень, а приписане оціночне судження. Виставляючи бали, науково-педагогічний працівник має їх обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика оцінювання рівня компетентності здобувача

Бали	Критерій оцінювання компетентності
2 ²	Незадовільний рівень компетентності. У здобувача відсутні знання навчального матеріалу або він відмовляється відповідати на запитання, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. Здобувач має <i>фрагментарні знання</i> , що базуються на попередньому досвіді. Не здатен формулювати визначення понять, класифікаційні критерії та тлумачити їхній зміст. Не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань.

¹Тобто даний рейтинг є додатковим і у разі перевищення 100 бальної шкали зменшується на ту кількість балів які її перевищують. Наприклад, рейтинг компетентності з навчальної роботи (аудиторна робота та самостійна робота) – 55 балів, рейтинг компетентності з підсумкового контролю (контрольні заходи) – 35 балів, рейтингові бали за наукову роботу – 20 балів, сума 55+35+20=110, загальний рейтинг компетентності здобувача вищої освіти - 100 балів.

²Здобувачу слід пам'ятати, що отримання зазначеного балу негативно впливає на загальний рейтинг компетентності і може привести до академічної заборгованості.

3	<p>Достатній рівень компетентності. Здобувач має базові знання з навчальної дисципліни. Формулює юридичні поняття, класифікаційні критерії, але допускає інтерпретаційні помилки. Може виокремити ознаки явища та їх охарактеризувати (риси, властивості, аспекти). Відповідь надається за одним джерелом навчальної літератури. При відтворенні знань застосовує репродуктивний тип мислення, відсутнє системне викладення навчального матеріалу. Не вміє доказово обґрунтовувати свої судження, допускає неточності при використанні знань для вирішення практичних завдань.</p>
4	<p>Добрий рівень компетентності. Здобувач має ґрунтовні знання навчального матеріалу, але під час відповіді допускає незначні помилки. Володіє категоріально-понятійним апаратом та здатен використовувати знання для вирішення практичних завдань. Може охарактеризувати склад (зміст) явища (або внутрішню побудову явища) та його елементів. Може обґрунтувати призначення явища, яке конкретизується у його функціях (напрямах впливу на інші явища). Може навести подібність та відмінність з іншими спорідненими та протилежними явищами. Відповідь надається за декількома джерелами навчальної літератури, з посиланням на нормативно-правові акти та наведенням прикладів. При відтворенні знань застосовує продуктивний тип мислення.</p>
5	<p>Відмінний рівень компетентності. Здобувач має системні знання глибоко і повно засвоїв увесь навчальний матеріал, в якому легко орієнтується, володіє категоріально-понятійним апаратом, вміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Може навести особливості інтерпретації правових явищ в різних теоріях, загальне та відмінне в різних позиціях вчених, як в національному так і в міжнародному та європейському праві (в межах часу, предмету, простору). Здатен обґрунтувати перспективи розвитку правових явищ в Україні. Відповідь надається на основі знань державних програм, концепцій, проектів нормативно-правових актів, а також наукових досліджень вітчизняних та закордонних вчених. Даний рівень компетентності передбачає грамотний, логічний виклад відповіді (як в усній, так і в письмовій формі), якісне зовнішнє оформлення. При відтворенні знань застосовує евристичний тип мислення.</p>

Рейтинг компетентності з навчальної роботи здобувача з дисципліни, визначається шляхом встановлення середньоарифметичного балу здобувача, отриманого на семінарських та практичних заняттях з урахуванням роботи на лекційних заняттях та самостійної роботи протягом опанування навчальної дисципліни та помноженого на коефіцієнт K_1 ($K_1=60:5=12$) з округленням результату до цілого числа.

Середній бал здобувача визначається шляхом додавання усіх балів отриманих на семінарських та практичних заняттях з урахуванням роботи на лекційних заняттях та самостійної роботи протягом опанування навчальної дисципліни, поділених на кількість відповідей здобувача з округленням результату до десятих (наприклад 3,8 або 4,5)¹. При визначенні середнього балу здобувача необхідною умовою його зарахування є те, що відповідні бали мають бути отримані здобувачем не менше як на 50% занять з навчальної роботи. У разі не виконання зазначеної умови або коли середньоарифметичний бал здобувача менший 2,5

¹Наприклад, з дисципліни навчальним планом передбачено 5 семінарських та практичних занять. Для того щоб не мати академічної заборгованості здобувач має відповідати більше ніж на 50% занять тобто на 3 парах. Отже, виконуючи зазначену вимогу він працював на першому занятті і отримав 3 бали, на другому занятті він не підготувався і отримав 2 бали (які в подальшому пересклав на 4), на третьому занятті здобувач був відсутній з поважної причини, отримав «Н», яку в подальшому пересклав на 3 бали, на останньому – 4 бали. Середньоарифметичний бал складає загальна сума балів поділена на кількість оцінок $(3+2+4+3+4):5=3,2$. Відповідно рейтинг компетентності з навчальної роботи здобувача буде $3,2 \times 12 = 38,4 \approx 38$.

здобувач вважається таким, що має академічну заборгованість яку зобов'язаний ліквідувати шляхом відпрацювання тем програми навчальної дисципліни з яких не має відповідних балів.

8.3.2.2. Рейтинг з підсумкового контролю здобувачів

Відповідно до навчального плану підсумковий контроль із навчальної дисципліни «Цивільне право та процес», що забезпечуються кафедрою передбачений у формі заліку та екзамену для денної та заочної форм навчання.

Підсумковий контроль із перевірки компетентності з навчальних дисциплін, що забезпечуються кафедрою складається письмово або усно за білетами підсумкового контролю які пропонуються здобувачу. Максимальна кількість балів з підсумкового контролю здобувачів становить 40 балів.

Кількість білетів підсумкового контролю має перевищувати кількість здобувачів у навчальній групі не менше ніж на 5 одиниць. Кількість питань в білеті підсумкового контролю з навчальних дисциплін визначається кафедрою з урахуванням специфіки дисципліни¹.

Оцінювання компетентності здобувача під час підсумкового контролю здійснюється шляхом встановлення відповідного рівня знань за кожне питання. Виставляючи рівень компетентності, науково-педагогічний працівник має його обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями (табл. 2).

Рейтинг компетентності з підсумкового контролю здобувача визначається шляхом встановлення середньоарифметичного балу здобувача отриманого за кожне питання білету підсумкового контролю помножене на коефіцієнт K_2 ($K_2=40:5=8$) з округленням результату до цілого числа.

Середньоарифметичний бал здобувача з підсумкового контролю визначається шляхом додавання усіх балів отриманих за кожне питання білету підсумкового контролю поділених на кількість питань білету з округленням результату до десятих (наприклад 3,8 або 4,5)².

8.3.3. Рейтинг наукової роботи здобувача

За результатами семестрової наукової роботи здобувача його рейтинг компетентності з дисципліни може бути підвищений з урахуванням рівнів результативності такої роботи.

Рейтингові бали за наукову роботу здобувачів нараховуються з урахуванням рівнів результативності цієї роботи. Відповідні значення рівнів та додаткові бали визначаються згідно з таблицею (табл. 3).

Таблиця 3

Характеристика оцінювання рівня творчих досягнень здобувача

Результати творчої роботи здобувача	Рівень результативності та додаткові бали
Стаття у факультетському (інститутському) збірнику, призове місце на конкурсі наукових робіт здобувачів (здобувачів, студентів) факультету (інституту), приз за експонат на виставці здобувачських (студентських) робіт, доповідь на факультетській (інститутській) науковій конференції та ін.	I рівень, факультетський (інститутський) – 5 балів

¹Наприклад, два теоретичних питання, одне практичне, одне питання з переліку питань що виноситься на самостійну роботу.

²Наприклад, здобувач відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 3 бали, за друге 4 бали, за третє 5 балів, за четверте 2 бали. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання екзамену буде $((3+4+5+2):4) \times 8 = 28$. Або інший приклад, здобувач відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 3 бали, за друге 4 бали, за третє 5 балів. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання екзамену буде $((3+4+5):3) \times 8 = 32$. Або ще приклад, здобувач відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 4 бали, за друге 5 балів. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання екзамену буде $((4+5):2) \times 8 = 36$.

Результати творчої роботи здобувача	Рівень результативності та додаткові бали
Ті ж досягнення на заходах академічного рівня, прийняття до розгляду заявки на патент та ін.	II рівень, академічний – 10 балів
Ті ж досягнення на заходах міжвузівського рівня чи МОН, МВС декілька досягнень II рівня, участь у республіканських виставках, національних олімпіадах, отримання державного патенту, заявка на закордонне патентування.	III рівень, міністерський, міжвузівський – 15 балів
Статті в міжнародних збірниках та журналах, доповіді на міжнародних конференціях і семінарах, участь у міжнародних олімпіадах, конкурсах та виставках, отримання закордонного патенту.	IV рівень, міжнародний – 20 балів

8.4. Фіксація результатів компетентності здобувача

Для занесення результатів компетентності здобувача у відомість обліку успішності, залікову книжку здобувача використовується таблиця співвідношення між рейтингом здобувача та ECTS оцінками (табл. 4).

Таблиця 4

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	Fx	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає дисципліна та з урахуванням дистанцій

9.1. Під час проведення занять в очному (offline) режимі використовуються наступні засоби програмного забезпечення:

інтерактивні, мультимедійні проектори, комп'ютери, планшети, інтерактивна дошка.

9.2. Під час проведення занять в змішаний (blended) режимі використовуються наступні засоби програмного забезпечення:

доступ до дистанційних навчальних курсів дисциплін на офіційному вебпорталі НАВС через мережу Інтернет.

9.3 Під час проведення занять без очної складової в дистанційному режимі (on-line) за вибором викладача використовується:

програмне забезпечення через мережу Інтернет.

10. Перелік питань для підсумкового контролю з навчальної дисципліни

Перелік контрольних питань формується відповідно до структури програми навчальної дисципліни і містить наступні питання:

Цивільне право (загальна та особлива частини)

1. Поняття цивільного права. Цивільне право в системі українського права.
2. Предмет та метод цивільного права.
3. Система цивільного права.
4. Цивільне законодавство. Аналогія закону. Аналогія права.
5. Поняття цивільної правоздатності та її зміст.
6. Поняття і види дієздатності.
7. Оголошення громадянина померлим.
8. Правові наслідки явки особи, оголошеної померлою.
9. Визнання особи безвісно відсутнім.
10. Визнання особи недієздатною, обмеження дієздатності.
11. Опіка та піклування.
12. Поняття та ознаки юридичної особи.
13. Порядок виникнення юридичної особи.
14. Поняття та види господарських товариств.
15. Підстави припинення юридичної особи.
16. Поняття та види об'єктів в цивільному праві.
17. Речі як об'єкти цивільного права. Класифікація речей.
18. Поняття та види особистих немайнових прав.
19. Поняття та ознаки правочину.
20. Умови дійсності правочину.
21. Класифікація правочинів.
22. Поняття і види недійсних правочинів.
23. Форма правочину і правові наслідки порушення форми правочину.
24. Поняття та види довіреностей.
25. Форма та строк дії довіреності.
26. Довіреності, які видаються організаціями на отримання матеріальних цінностей.
27. Поняття та види строків позовної давності. Початок перебігу позовної давності.
28. Зупинення та перерва перебігу позовної давності.
29. Поняття та види речових прав.
30. Поняття та зміст права власності.
31. Способи виникнення права власності.
32. Скарб, знахідка, набувальна давність – як підстави набуття права власності.
33. Поняття та види спільної власності.
34. Право переважної купівлі.
35. Поняття та види сервітутів.
36. Емфітевзис та суперфіцій як вид речових прав.
37. Час і місце відкриття спадщини.
38. Поняття спадщини та її склад.
39. Коло спадкоємців за законом.
40. Зміна черговості при спадкуванні за законом.
41. Спадкування за заповітом. Форма заповіту.
42. Заповіт з умовою.
43. Заповідальний відказ. Заповідальне покладання.
44. Спадкова трансмісія, спадкування за правом представлення.
45. Складання заповіту під умовою.
46. Усунення від спадщини.
47. Право на обов'язкову частку спадщини.
48. Прийняття та відмова від спадщини.

49. Спадковий договір.
50. Віндикаційний позов як засіб захисту права власності.
51. Негаторний позов як засіб захисту права власності.
52. Поняття права інтелектуальної власності.
53. Джерела права інтелектуальної власності.
54. Об'єкти права інтелектуальної власності.
55. Види об'єктів, що охороняються авторським правом.
56. Права автора.
57. Способи використання твору.
58. Поняття та ознаки винаходу.
59. Об'єкти суміжних прав.
60. Захист авторського права та суміжних прав.
61. Поняття та підстави виникнення зобов'язань.
62. Множинність осіб у зобов'язанні.
63. Місце, спосіб та строк виконання зобов'язання.
64. Поняття, значення та функції цивільно-правового договору.
65. Класифікація договорів.
66. Зміст договору. Істотні, звичайні, випадкові умови договору.
67. Порядок укладання договору. Оферта. Акцепт.
68. Поняття та види неустойки.
69. Завдаток. Відмінність від авансу.
70. Порука. Підстави припинення.
71. Поняття та види застави.
72. Гарантія. Притримання.
73. Підстави припинення зобов'язань.
74. Умови (підстави) цивільно-правової відповідальності.
75. Поняття та істотні умови договору купівлі-продажу.
76. Обов'язки продавця за договором купівлі-продажу.
77. Права покупця при покупці неякісного товару.
78. Права покупця при покупці якісного товару в роздрібній торгівлі.
79. Особливості купівлі-продажу нерухомості.
80. Договір довічного утримання. Загальна характеристика.
81. Поняття та загальна характеристика договору поставки.
82. Порядок приймання продукції за кількістю та якістю.
83. Відповідальність сторін за невиконання договору поставки.
84. Договір контракції. Загальна характеристика.
85. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.
86. Рента.
87. Договір майнового найму. Загальна характеристика.
88. Обов'язки сторін за договором майнового найму.
89. Дostroкове розірвання договору майнового найму.
90. Загальна характеристика договору оренди.
91. Лізинг. Загальна характеристика. Види лізингу.
92. Поняття та види договору найму житла.
93. Право наймача на приватизацію житла.
94. Обов'язки сторін за договором найму житла.
95. Договір підряду. Загальна юридична характеристика.
96. Обов'язки підрядчика.
97. Відповідальність сторін за договором підряду.
98. Транспортне законодавство.
99. Поняття та види перевезень.

100. Обов'язки сторін за договором перевезення вантажів.
101. Відповідальність сторін за договором перевезення вантажів.
102. Відповідальність перевізника за втрату та використання вантажу.
103. Підстави складання комерційного акту і акту загальної форми.
104. Підстави звільнення перевізника від відповідальності за недостачу, пошкодження чи псування вантажу.
105. Основні страхові поняття.
106. Поняття, види та форми страхування.
107. Страховий договір.
108. Обов'язки сторін за договором страхування.
109. Поняття та види обов'язкового страхування.
110. Підстави відмови у виплаті страхової суми.
111. Договір комісії. Договір доручення.
112. Кредитний договір.
113. Договір зберігання та його види. Форма договору.
114. Відповідальність сторін за договором зберігання.
115. Договір охорони.
116. Договір факторингу.
117. Поняття та види не договірних зобов'язань.
118. Публічна обіцянка винагороди.
119. Зобов'язання з відшкодування шкоди.

Цивільне процесуальне право

1. Поняття та предмет цивільного процесуального права як галузі права.
2. Система цивільного процесуального права.
3. Цивільне процесуальне законодавство.
4. Поняття, завдання, види та стадії цивільного судочинства.
5. Поняття та система принципів цивільного судочинства.
6. Загальноправові принципи цивільного процесуального права.
7. Характеристика окремих принципів цивільного судочинства: гласність судового процесу, мова цивільного судочинства, змагальність сторін, диспозитивність цивільного судочинства, забезпечення права на перегляд та оскарження судового рішення, обов'язковість судових рішень.
8. Визначення складу суду. Склад суду.
9. Підстави для відводу (самовідводу) судді. Наслідки відводу суду (судді).
10. Склад учасників справи. Процесуальні права та обов'язки учасників справи.
11. Цивільна процесуальна правоздатність. Цивільна процесуальна дієздатність.
12. Сторони у судовому процесі, їхні спеціальні процесуальні права та обов'язки.
13. Процесуальна співучасть.
14. Залучення до участі у справі співвідповідача. Заміна неналежного відповідача.
15. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору
16. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору
17. Процесуальне правонаступництво.
18. Участь у судовому процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.
19. Поняття і види представництва у судовому процесі.
20. Особи, які можуть бути представниками. Особи, які не можуть бути представниками.
21. Повноваження представника в суді. Документи, що підтверджують повноваження представників.
22. Склад інших учасників судового процесу.
23. Цивільний процесуальний статус інших учасників судового процесу.

24. Поняття та види цивільної юрисдикції.
25. Предметна та суб'єктна юрисдикція.
26. Інстанційна юрисдикція.
27. Територіальна юрисдикція (підсудність).
28. Поняття доказів у судовому процесі. Види засобів доказування: письмові, речові та електронні докази, висновки експертів, показання свідків.
29. Обов'язок доказування і подання доказів.
30. Предмет доказування. Підстави звільнення від доказування.
31. Оцінка доказів.
32. Забезпечення доказів.
33. Поняття процесуальних строків та їх види.
34. Обчислення процесуальних строків. Початок перебігу і закінчення процесуальних строків.
35. Зупинення, поновлення та продовження процесуальних строків.
36. Поняття і види судових повісток.
37. Порядок вручення судових повісток.
38. Поняття та види судових витрат.
39. Попереднє визначення суми судових витрат. Забезпечення та попередня оплата судових витрат.
40. Відстрочення та розстрочення судових витрат, зменшення їх розміру або звільнення від їх оплати.
41. Розподіл судових витрат між сторонами.
42. Поняття і види заходів процесуального примусу.
43. Підстави і порядок застосування заходів процесуального примусу.
44. Поняття позову. Види позовів.
45. Підстави і види забезпечення позову. Зустрічне забезпечення.
46. Заяви по суті справи, їх види.
47. Позовна заява, її зміст і форма. Пред'явлення позову.
48. Залишення позовної заяви без руху, повернення заяви, відмова у відкритті провадження у справі.
49. Відкриття провадження у справі.
50. Підготовче провадження.
51. Захист відповідача від пред'явленого позову. Відзив, заперечення та зустрічний позов.
52. Врегулювання спору за участю судді.
53. Відмова позивача від позову, визнання позову відповідачем. Мирова угода сторін.
54. Завдання і строки розгляду справи по суті.
55. Відкриття розгляду справи по суті.
56. З'ясування обставин справи та дослідження доказів.
57. Судові дебати та ухвалення рішення.
58. Фіксування судового процесу.
59. Зупинення і закриття провадження у справі. Залишення позову без розгляду.
60. Поняття та види судових рішень.
61. Порядок ухвалення судового рішення.
62. Законність і обґрунтованість судового рішення.
63. Проголошення судового рішення.
64. Набрання рішенням суду законної сили.
65. Справи, що розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження.
66. Особливості розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження.
67. Умови та порядок проведення заочного розгляду справи.
68. Вимоги, за якими може бути видано судовий наказ.

69. Порядок розгляду справ про видачу судового наказу.
70. Зміст судового наказу.
71. Скасування судового наказу.
72. Набрання судовим наказом законної сили та видача його стягувачеві.
73. Поняття і сутність окремого провадження.
74. Справи, що розглядаються в порядку окремого провадження.
75. Порядок розгляду справ окремого провадження.
76. Поняття та сутність апеляційного провадження. Суди апеляційної інстанції.
77. Право апеляційного оскарження.
78. Строк на апеляційне оскарження.
79. Форма і зміст апеляційної скарги, порядок її подання.
80. Відкриття апеляційного провадження.
81. Апеляційний розгляд.
82. Повноваження суду апеляційної інстанції.
83. Постанова суду апеляційної інстанції.
84. Поняття та сутність касаційного провадження. Суд касаційної інстанції.
85. Право касаційного оскарження.
86. Строк на касаційне оскарження.
87. Форма і зміст касаційної скарги, порядок її подання.
88. Відкриття касаційного провадження.
89. Касаційний розгляд.
90. Повноваження суду касаційної інстанції.
91. Постанова суду касаційної інстанції.
92. Підстави перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.
93. Розгляд заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.
94. Негайне виконання судових рішень.
95. Звернення судових рішень до виконання.
96. Відстрочення і розстрочення виконання. Зміна чи встановлення способу і порядку виконання.
97. Зупинення виконання судового рішення.
98. Поворот виконання рішення, постанови.
99. Судовий контроль за виконанням судових рішень.
100. Визнання та звернення до виконання рішення іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню.
101. Визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню.
102. Право на звернення до суду із заявою про відновлення втраченого судового провадження.
103. Розгляд заяви про відновлення втраченого судового провадження.
104. Звернення суду України із судовим дорученням про надання правової допомоги до іноземного суду.
105. Виконання в Україні судових доручень іноземних судів.

11. Рекомендована література

Основна література

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 13.08.2024).

2. Сімейний кодекс України: Закон від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>. (дата звернення: 13.08.2024).
3. Житловий Кодекс Української РСР: Закон УРСР від 30.06.1983 р. № 5464-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10> (дата звернення: 13.08.2024).
4. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (дата звернення: 13.08.2024).
5. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08>. (дата звернення: 13.08.2024).
6. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 13.08.2024).
7. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 13.08.2024).
8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення: 13.08.2024).
9. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 р. № 2398-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17> (дата звернення: 13.08.2024).
10. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/514-17> (дата звернення: 13.08.2024).
11. Про благодійництво та благодійну діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17> (дата звернення: 13.08.2024).
12. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України від 22.11.1996 р. № 543/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/543/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 13.08.2024).
13. Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності: Закон України від 14.10.1994 р. № 208/94-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208/94-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 13.08.2024).
14. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1404-19> (дата звернення: 13.08.2024).
15. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.2016 р. № 1798-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/1798-19> (дата звернення: 13.08.2024).
16. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1576-12> (дата звернення: 13.08.2024).
17. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17L> (дата звернення: 13.08.2024).
18. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 р. № 2398-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17> (дата звернення: 13.08.2024).
19. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15> (дата звернення: 13.08.2024).
20. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/755-15> (дата звернення: 13.08.2024).
21. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 р. № 675-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/675-19> (дата звернення: 13.08.2024).
22. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> (дата звернення: 13.08.2024).
23. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11.2012 р. № № 5492-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17> (дата звернення: 13.08.2024).
24. Про забезпечення права на справедливий суд: Закон України від 12.02.2015 р. № 192-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/192-19> (дата звернення: 13.08.2024).

25. Про захист персональних даних: Закон України від 01 червня 2010 р. зі змінами та доповненнями URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17 (дата звернення: 13.08.2024).
26. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12 (дата звернення: 13.08.2024).
27. Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 р. № 898-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/898-15> (дата звернення: 13.08.2024).
28. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15> (дата звернення: 13.08.2024).
29. Про нотаріат: Закон України від 02 вересня 1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12> (дата звернення: 13.08.2024).
30. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 р. № 658-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14> (дата звернення: 13.08.2024).
31. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02 червня 2016 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1403-19> (дата звернення: 13.08.2024).
32. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення: 13.08.2024).
33. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13.04.2017 р. № 2019-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19> (дата звернення: 13.08.2024).
34. Про споживче кредитування: Закон України від 15.11.2016 р. № 1734-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19> (дата звернення: 13.08.2024).
35. Про судовий збір: Закон України від 08 липня 2011 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3674-17> (дата звернення: 13.08.2024).
36. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р.: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення: 13.08.2024).
37. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2275-19> (дата звернення: 13.08.2024).
38. Про третейські суди: Закон України від 11 травня 2004 р.: http://kodeksy.com.ua/pro_tretejs_ki_sudi.htm (дата звернення: 13.08.2024).
39. Про холдингові компанії в Україні: Закон України від 15.03.2006 № 3528-IV. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 34. Ст. 291. (дата звернення: 13.08.2024).
40. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення: 13.08.2024).
41. Про право власності на окремі види майна: Постанова Верховної Ради України від 17.06.1992 р. № 2471-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2471-12> (дата звернення: 13.08.2024).
42. Про затвердження Порядку підтвердження факту народження дитини поза закладом охорони здоров'я: Постанова Кабінету Міністрів України від від 9 січня 2013 р. № 9. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9-2013-%D0%BF> (дата звернення: 13.08.2024).
43. Про затвердження Вимог до написання найменування юридичної особи, її відокремленого підрозділу, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, крім організації профспілки: Наказ Міністерства юстиції України 05.03.2012 № 368/5. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0367-12> (дата звернення: 13.08.2024).
44. Про затвердження Правил державної реєстрації актів громадянського стану в Україні: Наказ Міністерства юстиції України від 18.10.2000 № 52/5. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00> (дата звернення: 13.08.2024).
45. Порядок розгляду відділами державної реєстрації актів цивільного стану - учасниками пілотного проекту заяв у сфері державної реєстрації актів цивільного стану, поданих через мережу Інтернет: Наказ Міністерства юстиції України від 09.07.2015 № 1187/5. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0813-15> (дата звернення: 13.08.2024).

46. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса: Постанова Кабінету міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 624. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/6242015%D0%BF> (дата звернення: 13.08.2024).

47. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5 зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z028212> (дата звернення: 13.08.2024).

48. Про затвердження Порядку підвищення кваліфікації нотаріусів, консультантів державних нотаріальних контор, державних нотаріальних архівів, помічників приватних нотаріусів: Наказ Міністерства юстиції України № 1422/5 від 28 серпня 2014 року зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z104614> (дата звернення: 13.08.2024).

49. Про затвердження Порядку допуску осіб до складання кваліфікаційного іспиту та проведення кваліфікаційного іспиту Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату: Наказ Міністерства юстиції України № 1905/5 від 28.07.2011 зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z092611/paran18#n18> (дата звернення: 13.08.2024).

50. Про затвердження Порядку проходження уповноваженими посадовими особами органу місцевого самоврядування стажування в державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса з питань оформлення спадкових прав: Наказ Міністерства юстиції України № 779/5 від 25.05.2015 зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z060215> (дата звернення: 13.08.2024).

51. Про затвердження Порядку державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи: Наказ Міністерства юстиції України № 359/5 від 09.02.2016. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z020016> (дата звернення: 13.08.2024).

52. Про затвердження Порядку видачі свідоцтва про право на вчинення нотаріальних дій щодо оформлення спадкових прав: Наказ Міністерства юстиції України № 3595/5 від 07.12.2016. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z162016> (дата звернення: 13.08.2024).

53. Про реалізацію окремих положень Закону України «Про захист прав споживачів»: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 березня 1994 р. № 172. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/172-94-%D0%BF/print> (дата звернення: 13.08.2024).

54. Про затвердження Порядку накладення стягнень за порушення законодавства про захист прав споживачів: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 р. № 1177. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1177-2002-%D0%BF#n16> (дата звернення: 13.08.2024).

55. Деякі питання, що стосуються Програми стажування уповноваженої посадової особи органу місцевого самоврядування в державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса з питань оформлення спадкових прав: Наказ Міністерства юстиції України № 2727/5 від 23.12.2015 зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z163815> (дата звернення: 13.08.2024).

56. Про ліквідацію та утворення місцевих загальних судів: Указ Президента України від 29.12.2017 р. № 449/2017. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/4492017-23382> (дата звернення: 13.08.2024).

57. Про ліквідацію апеляційних судів та утворення апеляційних судів в апеляційних округах: Указ Президента України від 29.12.2017 р. № 452/2017. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/4522017-23378> (дата звернення: 13.08.2024).

58. Рішення Конституційного Суду України від 01.06.2016 р. у справі № 1-1/2016 за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення третього речення частини першої статті 13 Закону України «Про психіатричну допомогу» (справа про судовий контроль

- за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-16> (дата звернення: 13.08.2024).
59. Актуальні проблеми права інтелектуальної власності : [навч. посіб.] / За ред. І. С. Тімуш, Ю. В. Нікітіна, В. П. Мироненко. К. : КНТ ; ЦУЛ, 2014. 336 с.
  60. Васильєв С. В. Цивільний процес: підруч. К.: Алерта, 2019. 506 с.
  61. Великанова М. М. Ризики в цивільному праві: монографія. К.: Алерта, 2019. 378 с.
  62. Ізарова І. О., Ханик-Посполітак Р.Ю. Цивільний процес України: навч. посібн. для студ. юр. спец. вищих навчальних закладів. Київ: ВД «Дакор», 2018. 276 с.
  63. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / За заг. ред. Бобрика В.І. К. : Центр учбової літератури. 2016. 784 с.
  64. Нижний А. В., Ходаківський М. П., Юровська Г. В. Визнання правочинів недійсними: основи теорії та судова практика: посібн. для суддів. К.: Алерта, 2020. 234 с.
  65. Рогач О.Я., Менджул М.В., Сливич С.С. Цивільне право України. Особлива частина: методичний посібник для студентів зі спеціальності «Правознавство» /О.Я.Рогач, М.В.Менджул, С.С.Сливич. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2014. – 96 с.
  66. Українське цивільне право : [навч. посіб.]. / За ред. Ю. О. Заїки. [3-тє вид. перероб. та допов.]. К. : Центр учб. літ-ри, 2014. 358 с.
  67. Актуальні проблеми спадкового права : [навч. посіб.] / За ред. Ю. О. Заїки, О. О. Лов'яка. К. : КНТ, ЦУЛ, 2014. 336 с.
  68. Цивільне право України : [підруч.] / [Губарєв С. В., Лов'як О. О., Мироненко В. П. та ін.]. К., 2015. 236 с.
  69. Цивільне право України. Загальна частина : [підруч.] / [Бірюков І. А., Заїка Ю. О., Бичкова С. С. та ін.] ; за ред. І. А. Бірюкова, Ю. О. Заїки. К. : Правова єдність, 2014. 510 с.
  70. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : [підруч.] / [Бичкова С. С., Бірюков І. А., Бобрик В. І. та ін.] ; за ред. С. С. Бичкової. [3-тє вид., змін. та допов.]. К. : Правова єдність, 2014. 496 с.
  71. Цивільне право України : [навч. посіб.] / За ред. В. П. Мироненко, І. С. Тімуш. К., 2014. 432 с. Відповідальність у приватному праві : [моногр.] / [Кузнецова Н., Майданик Р., Заїка Ю. та ін.] ; за заг. ред. І. Безклубого. К. : Грамота, 2014. 416 с.
  72. Цивільний процес (загальна частина) : навч. посіб. 2-е вид., доп. і перероб. / кер. авт. кол. А.В. Коваленко. Дніпро : ДДУВС; Ліра ЛТД, 2017. 192 с.
  73. Цивільний процес (загальна частина) : навч. посіб. 2-е вид., доп. і перероб. / кер. авт. кол. А.В. Коваленко. Дніпро : ДДУВС; Ліра ЛТД, 2017. 192 с.
  74. Чурпіта Г. В. Захист сімейних прав та інтересів у порядку неповідомного цивільного судочинства: [моногр.]. К.: Алерта, 2016. 434 с.
  75. Юровська Г.В., Даценко В.М., Гуцал Л.В. 93 питання з сімейного права: посіб. для суддів. К.: Алерта, 2020. 98 с.
  76. Ясинок М. М., Запара С. І. Масові (групові) та похідні позови в процесуальному праві України: постановка проблеми: наук.-практ. посібник. К. Алерта, 2019. 276 с.
  77. Цивільне право (загальна частина). Курс лекцій : навч. посіб. / за ред. І. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. 448 с.
  78. Цивільне право (особлива частина). Курс лекцій : навч. посіб. / за ред. І. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2022. 640 с.
  79. Цивільне право України: підручник. 3-е вид., перероб. і доп. У 2 частинах / За ред. проф. Р.Б. Шишки (кер. авт. кол.). Ч. 1. Загальна. Київ : Видавництво Ліра-К, 2022. 796 с.
  80. Цивільне право України: підручник. 3-е вид., перероб. і доп. У 2 частинах / За ред. проф. Р.Б. Шишки (кер. авт. кол.). Ч. 2. Особлива. Київ : Видавництво Ліра-К, 2022. 948 с.
  81. Цивільне право. Альбом схем : навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 1 / Є. О. Мічурін, О. Р. Шишка. Вид. 6-те, перероб. Харків : Право, 2022. 220 с.

82. Цивільне право. Альбом схем : навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 2 / Є. О. Мічурін, О. Р. Шишка. Вид. 6-те, перероб. Харків : Право, 2022. 250 с.
83. Цивільне право. Загальна частина : навч. посіб. / О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, Н. О. Горобець та ін.; за заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева. Харків : ХНУВС, 2022. 332 с.
84. Цивільне право: загальна частина. Практикум : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / кол. авт. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 232 с.
85. Шишка Р.Б. Спадкове право в Україні: посібник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 228 с.
86. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України. Станом на 15.09.2021 / за заг. ред. В.Теремицького. К. : Професіонал, 2021. 1158 с.
87. Цивільний процес України: підручник / кол. авторів; за ред. В. О. Кучера. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. – 768 с.
88. Цивільний процес : навч. посіб. / [О. Г. Бортнік, О. Л. Зайцев, В. А. Кройтор та ін.] ; за заг. ред. проф. В. А. Кройтора ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2022. – 336 с.
89. Цивільне процесуальне право України (Загальна частина): підруч. / О.В. Гетманцев, Л.А. Кондрат'єва, Л.А. Остафійчук, А.Л. Паскар, І.Ю. Татулич; за ред. О.В. Гетманцева. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022, 412 с.
90. Цивільне процесуальне право України (Особлива частина): підруч. / О.В. Гетманцев, Л.А. Кондрат'єва, Л.А. Остафійчук, А.Л. Паскар, І.Ю. Татулич; за ред. О.В. Гетманцева. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022, 240 с.
91. Цивільний процес : навч. посіб. для підготовки студентів 3-го та 4-го курсів бакалаврату літо 2022 року / [уклад. К. В. Гусаров, М. В. Жушман, С. О. Кравцов та ін.] ; за заг. ред. проф. К. В. Гусарова. – Харків : ТОВ «Оберіг», 2020. – 229 с. – Електронне видання. – <https://nlu.edu.ua/depart/kafedra-cyvilnogo-proczesu/>.
92. Цивільний процес України : Навч. посіб. для студ. юрид. спец. закладів вищої освіти / І. О. Ізарова, Р. Ю. Ханік-Посполітак. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Київ : ВД «Дакор», 2019. – 274 с.
93. Цивільний процес. Підручник. / С. В. Васильєв – К.: Алерта, 2019. – 506 с.
94. Фазикош В.Г., Булеца С.Б., Заборовський В.В., Феннич В.П. Цивільний процес : підручник. Вид. дім "Гельветика", 2022. 932 с.
95. Васильєв С. В. Цивільний процес: підруч. К.: Алерта, 2019. 506 с.
96. Цивільний процес (загальна частина) : навч. посіб. 2-е вид., доп. і перероб. / кер. авт. кол. А.В. Коваленко. Дніпро : ДДУВС; Ліра ЛТД, 2017. 192 с.

Додаткова література

97. Бахаєва А. С. Воля та волевиявлення як умови дійсності правочину. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2017. Вип. 2. С. 183-189.
98. Білан О. П. Правочини, зміст яких суперечить інтересам держави і суспільства в цивільному законодавстві України. *Форум права*. 2019. № 1. С. 6–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index
99. Братель О. Функції процесуальних юридичних фактів у цивільному судочинстві України. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 3. С. 4–14.
100. Братель О. Г. Забезпечення гласності і відкритості судового процесу при здійсненні цивільного судочинства. Правове забезпечення політики держави на сучасному етапі її розвитку : Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Донецьк, 6–7 березня 2015 р.). Д.: Східноукр. наук. юрид. орг-ція, 2015. С. 32–34.
101. Братель О. Г. Позов цивільний процесуальний та матеріально-правовий юридичний факт. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 1. С. 3–10.
102. Братель О. Г. Категорії позов і позовна заява як складові цивільних процесуальних юридичних фактів. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 2. С. 4–12.

103. Бычкова С. С. Новеллы гражданского процессуального Законодательства, связанные с основаниями пересмотра судебных решений Верховным Судом Украины. *Цивилистическая процессуальная мысль : международ. сб. науч. ст. / Под общ. ред. С. Я. Фурсы. Вып. 5 (2): Гражданский, хозяйственный (арбитражный) процесс. К. : Алерта, 2016. С. 352–359.*
104. Бутрин-Бока Н. С. Спеціальні умови дійсності правочинів щодо відчуження корпоративних прав. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки. 2015. Вип. 6(1). С. 71-74.*
105. Вербіцька М. Деякі практичні аспекти розгляду судом справ про визнання фізичної особи недієздатною. *Юридичний вісник. 2015. № 1. С. 48-53.*
106. Вербина Б. С. Абсолютні цивільні права в системі цивільного права України. *Web of science and Academic Researcher. 2019. № 1. С. 65-70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/wsar_2019_1_13*
107. Водоп'ян Т. В. Проблемні аспекти договороздатності фізичної особи, дієздатність якої обмежена. *Судова апеляція. 2015. № 1. С. 89-95.*
108. Гриняк Т. В. Поняття та види порушень перевізником зобов'язань за договором перевезення вантажу автомобільним транспортом. *Приватне право і підприємництво. 2017. Вип. 17. С. 108-113.*
109. Гринько С. В. Вина як суб'єктивна умова виникнення деліктних зобов'язань за правом Стародавнього Риму. *Часопис цивілістики. 2017. Вип. 27. С. 71-77.*
110. Гуйван П. Д. Зміст та часові чинники охоронних вимог про незаконність правочинів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2016. Вип. 6(1). С. 20-25.*
111. Достдар Р. М. Публічно-правові утворення в цивільних правовідносинах. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки. 2015. Вип. 1(1). С. 154-156.*
112. Дяченко С. В., Пажетнова І. О. Судова практика розгляду спорів про невідповідність правочинів вимогам законодавства. *Форум права. 2017. № 3. С. 40–46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index*
113. Дмитренко В. Ю. Динаміка іпотечного зобов'язання на стадії його виконання. *Приватне право і підприємництво. 2018. Вип. 18. С. 59-61.*
114. Євтушенко Є. В., Леонов Д. Б. Недійсність правочину у цивільному судочинстві. *Інформація і право. 2017. № 4. С. 116-121.*
115. Єфімов О. М. Матеріальне благо в цивільному праві та податковому законодавстві. *Теорія і практика правознавства. 2018. Вип. 1. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2018_1_9.*
116. Жданкіна Л. К. Недопустимість припинення цивільного зобов'язання зарахуванням зустрічних однорідних вимог. *Прикарпатський юридичний вісник. 2017. Вип. 4.- С. 15-18.*
117. Зенков О. С. Актуальні питання здійснення законного представництва батьками (усиновлювачами). *Web of science and Academic Researcher. 2019. № 1. С. 55-60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/wsar_2019_1_11.*
118. Ігнатенко В. М. Генезис правового регулювання недоговірних зобов'язань, що виникають з односторонніх правомірних дій. *Теорія і практика правознавства. 2017. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2017_2_3*
119. Кацюба К. В. Цивільна дієздатність непідприємницьких товариств. *Теорія і практика правознавства. 2014. Вип. 2. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2014_2_17.*
120. Карпенко М. І., Соловійова А. М. Проблема агресивної поведінки та насильства під час примушування до виконання цивільного правочину. *Юридична наука. 2017. № 7. С. 143-150.*

121. Калаур І. Р. Відмова від договору найму та його розірвання як способи захисту прав наймача. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2014. Вип. 29(2.3). С. 37-40.
122. Калаур І. Р. Передання майна у користування за участю особи, уповноваженої на укладання договору найму (оренди). *Приватне право і підприємництво*. 2014. Вип. 13. С. 116-119
123. Калаур І. Р. Договір у механізмі правового регулювання відносин з передання майна в користування. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. Вип. 1. С. 114-118.
124. Кузьмич О. Я. Правові аспекти участі третіх осіб у зобов'язаннях із відшкодування шкоди, яка заподіяна неповнолітніми особами. *Приватне та публічне право*. 2017. № 4. С. 30-33.
125. Кубко Є. Б. Виконання рішень ЄСПЛ: регресні позови, аналогія закону та аналогія права. *Правова держава*. 2018. Вип. 29. С. 35-44.
126. Кравцов С. О. Засоби захисту інтересів відповідача від пред'явленого позову: цивільно-процесуальний аспект. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2018. Вип. 20-21. С. 109-112.
127. Курило М. П. До питання про сутність позову та позовної форми захисту права. *Судова апеляція*. К. : Юридична думка, 2016. № 1. С. 76–84.
128. Кирдан Б. В. Види позовів щодо захисту прав автора в порядку цивільного судочинства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : Юридичні науки. 2015. Вип. 6(1). С. 79-81.
129. Луць В. В. Інститут договору в цивільному праві України. *Право України*. 2014. № 2. С. 25-33.
130. Луць В. В. Строки (терміни) у механізмі правового регулювання цивільних відносин. *Приватне право і підприємництво*. 2019. Вип. 19. С. 87-92.
131. Лимарь І. В. Конституційні засади юрисдикції цивільних судів. Теорія і практика правознавства. 2017. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2017_1_6.
132. Майка Н. Односторонній правочин, як підстава виникнення речових прав на чуже нерухоме майно. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. Вип. 2. С. 133-137.
133. Міщенко М. В. Вчинення правочинів малолітніми особами за межами їх цивільної дієздатності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : Юридичні науки. - 2015. - Вип. 4(1). - С. 114-117.
134. Міловська Н. В. Договірна відповідальність сторін у зобов'язаннях зі страхування. *Юридична Україна*. 2017. № 2-3. С. 19-26.
135. Мироненко В. П. Визначення суб'єктів права вимоги в зобов'язаннях по відшкодуванню шкоди, завданої смертю потерпілого. *Юридична наука*. 2018. № 2. С. 7-15.
136. Надієнко О. І. Генеза спадкового права України (радянський період). *Молодий вчений*. 2017. № 4. С. 322-327.
137. Нестерцова-Собакарь О. В. Спадковий договір як інститут спадкового права України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 147-154. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2017_1_22.
138. Обіход О. М. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди за цивільним законодавством України. *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 24. С. 20-26.
139. Обіход О. М. Предмет договору найму будівлі або іншої капітальної споруди. *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 25. С. 23-29.
140. Обіход О. М. Проблематика визначення істотних умов договору найму будівлі або іншої капітальної споруди. *Часопис цивілістики*. 2018. Вип. 28. С. 64-69.
141. Островська Л. А. Зустрічне забезпечення позову як обов'язковий елемент інституту забезпечувальних заходів в цивільному процесі. *Новели цивільного процесуального кодексу України: матеріали круглого столу* (м. Одеса, 26 берез. 2018 р.) / за заг. ред. Н. Ю. Голубевої; Нац. ун-т Одес. юрид. акад. Одеса : Фенікс, 2018. С. 37-40.

142. Пастернак В. М. Дотримання форми правочину як умова його дійсності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Юриспруденція. 2015. Вип. 16(2). С. 15-17.

143. Петровський А. В. Процесуальні дії суду під час підготовки до судового розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними: окремі аспекти SCIENTIA VINCEMUS! Наукою перемаємо! : Друга міжнар. наук.-практ. конф. «Нотаріат, адвокатура, суд, виконавче провадження: актуальні проблеми», присвяч. 5-річчю створення кафедри нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури Київського національного університету імені Тараса Шевченка / [редкол. : Фурса С. Я., Дерій О. О., Нікітюк О. М.]. К. : ЦУЛ, 2016. С. 295–298.

144. Предчук Т. В. Особливості участі юридичних осіб у спадкових та договірних правовідносинах, об'єктом яких є сервітут. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2017. Вип. 1. С. 158-168.

145. Панченко С. С. Строк дії договору і строк виконання договірної зобов'язання в цивільному праві: питання взаємозв'язку й розмежування. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : Юридичні науки. 2015. Вип. 6(1). С. 107-110.

146. Паєнок А. О. Особливості й недоліки правового регулювання договору роздрібної купівлі-продажу товарів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : Юридичні науки. 2015. Вип. 1(1). С. 189-192.

147. Паєнок А. Характеристика особливостей предмета договору роздрібної купівлі-продажу як однієї з його істотних умов. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2. С. 40-45.

148. Паєнок А. Особливості визначення моменту виконання сторонами договору роздрібної купівлі-продажу обов'язків щодо оплати, передачі та прийняття товару. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 6. С. 48.

149. Патинка Ю. О. Правові проблеми укладення договору купівлі-продажу з використанням мережі Інтернет. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. Вип. 3. С. 53-56.

150. Панченко І. С. Особливості визначення предмета договору купівлі-продажу нерухомості. *Цивілістична процесуальна думка*. 2016. № 5. С. 16-21.

151. Панченко С. С. Строк дії договору і строк виконання договірної зобов'язання в цивільному праві: питання взаємозв'язку й розмежування. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : Юридичні науки. 2015. Вип. 6(1). С. 107-110.

152. Полуніна О. О. Поняття та ознаки договору роздрібної купівлі-продажу. *Часопис цивілістики*. 2015. Вип. 19. С. 32-36.

153. Полуніна О. О. Предмет договору купівлі-продажу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2014. Вип. 29(1). С. 168-171.

154. Пленюк М. Д. Поняття та ознаки юридичних фактів у доктрині зобов'язального права. *Приватне право і підприємництво*. 2017. Вип. 17. С. 121-126.

155. Плєскун О. В. Відмежування трудового договору і суміжних цивільно-правових договорів. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2012. № 25. С. 454-462.

156. Романюк Я. Класифікація цивільно-правових норм: доктринальні підходи. *Право України*. 2016. № 4. С. 100-108.

157. Ромащенко І.О. Зміна та припинення цивільного правовідношення як способи захисту цивільних прав : монографія . Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Правова єдність; Алерта, 2016. 240 с.

158. Романюк В. А. Позовна давність у цивільному праві європейських країн. *Альманах міжнародного права*. 2017. Вип. 18. С. 129-136.

159. Романюк В. А. Особливості застосування позовної давності та її вплив на суб'єктивне право особи. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія : Юридичні науки. 2018. Т. 29(68), № 1. С. 43-47.

160. Тетарчук І.В. Договірне право України. К.: Центр учбової літератури, 2016. 260 с.
161. Самбір О. Помилка, що має істотне значення як підстава для визнання правочину недійсним. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 4. С. 24-28.
162. Сампара Н. М. До питання визначення поняття та сутності субсидіарних цивільно-правових зобов'язань. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки*. 2016. Вип. 6(1). С. 121-124.
163. Самілик Л. О., Овдієнко О. О. Розвиток судової практики як джерела права в Україні та перспективи застосування у цивільному процесі. *Приватне та публічне право*. 2018. № 2. С. 58-61.
164. Сафончик О. І. Правові аспекти видачі документів про державну реєстрацію актів цивільного стану у сфері інформаційних технологій в Україні. *Часопис цивілістики*. 2019. Вип. 32. С. 76-80
165. Сибіга С. Е. Прощення боргу за солідарними договірними зобов'язаннями. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки*. 2016. Вип. 2(1). С. 108-112.
166. Терешко Х. Я. Види інформації як об'єкта цивільних правовідносин у сфері медичного обслуговування. *Медичне право*. 2019. № 1. С. 65-73.
167. Тетарчук І.В. Договірне право України. К.: Центр учбової літератури, 2016. 260 с.
168. Труфанова Ю. Відмова від договору найму (оренди). *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 1. С. 48-53.
169. Труфанова Ю. Особливості припинення договору найму (оренди) у зв'язку із смертю наймача. *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 8. С. 13-16.
170. Харитонов Є. О. Кіберспорт як сфера цивільно-правового регулювання. *Часопис цивілістики*. 2019. Вип. 32. С. 72-75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chac_2019_32_15
171. Цопіна Н. Л. Договір довічного утримання (догляду): питання правової характеристики. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 6(1). С. 122-126
172. Цопіна Н. Договір довічного утримання (догляду): питання правової характеристики. *Юридична Україна*. 2017. № 4. С. 34-40.
173. Чубоха Н. Ф. Принцип свободи договору в цивільному праві / Н. Ф. Чубоха. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції [«Актуальні питання реформування правової системи»] (Луцьк, 2-3 червня 2006 р.) Волинський державний університет ім. Лесі Українки. Луцьк: Вежа, 2016. С.308-311.
174. Чурпіта Г. В. Співвідношення способів судового захисту сімейних і цивільних прав та інтересів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. № 34. Том 1. Серія «Право». С. 125–128.
175. Чурпіта Г. В. Новели окремого провадження. *Право України*. 2018. № 10. С. 147-159.
176. Чурпіта Г. В. Встановлення судом факту народження особи в певний час, у тому числі на тимчасово окупованій території України. *SCIENCIA VINCEMUS! Наукою переможемо! : Друга міжнар. наук.-практ. конф. «Нотаріат, адвокатура, суд, виконавче провадження: актуальні проблеми», присвяч. 5-річчю створення кафедри нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури Київського національного університету імені Тараса Шевченка* / [редкол. : Фурса С. Я., Дерій О. О., Нікітюк О. М.]. К.: ЦУЛ, 2016. С. 313–314.
177. Шевченко А. М. Фізичні особи в корпоративних правовідносинах відповідно до Цивільного кодексу України: погляд на питання. *Вісник Національного технічного університету України. Київський політехнічний інститут*. Політологія. Соціологія. Право. 2018. № 1. С. 97-101.
178. Яроцький В. Л. Приватноправовий примус в цивільних охоронних правовідносинах. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2018. Т. 25, № 1. С. 219-235.

Інформаційні ресурси

1. <http://zakon1.rada.gov.ua> – Законодавство України
2. <http://rada.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України
3. <http://www.president.gov.ua/> - Президент України
4. <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України)
5. <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України
6. <http://court.gov.ua/> - Судова влада України
7. <https://unba.org.ua/> - Національна асоціація адвокатів України
8. <http://npu.in.ua/> – Нотаріальна палата України
9. <http://old.minjust.gov.ua/section/286> – Єдині та державні реєстри в сфері нотаріату
10. <http://www.ccu.gov.ua/> - Конституційний суд України
11. https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav/ - інформаційний сервер Верховного Суду
12. <http://reestr.court.gov.ua/> - Єдиний державний реєстр судових рішень
13. <http://court.gov.ua/sudy/> - Судова влада України
14. <https://hcj.gov.ua/> - Вища рада правосуддя
15. <http://nbuv.gov.ua> - Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського
16. <https://www.lawportal.com.ua/> - Юридичний портал України
17. <http://www.nbuv.gov.ua/nyub/journals.html>. - Наукова юридична періодика України
18. http://irbis-nbuv.gov.ua/info_law.html - Юридичні інформаційні ресурси
19. <http://jurconsult.net.ua/> - Всеукраїнських юридичний портал
20. <http://law.univ.kiev.ua/> - Сайт юридичного факультету Київського національного університету ім. Т. Шевченка
21. <https://elar.navs.edu.ua/home> - Електронний репозитарій НАВС

